TBB Dergisi 2026 (184) s. 165-226

ANAYASAL ÇOĞUNLUK VE DEMOKRATİK GERİLEME: FİDESZ DÖNEMİ MACARİSTAN'DA YÜRÜTME HÂKİMİYETİNİN GÜÇLENMESİ

CONSTITUTIONAL MAJORITY AND DEMOCRATIC BACKSLIDING: THE STRENGTHENING OF EXECUTIVE DOMINANCE IN HUNGARY UNDER FIDESZ

Nurullah GÖRGEN*

Özet: Nisan 2026 genel seçimlerinde Fidesz'in iktidarı kaybetmesi, Macaristan'da 2010'dan bu yana devam eden demokratik gerileme sürecinin niteliği ve etkileri üzerine yeniden düşünmeyi gerekli kılmıştır. Bu makale, 2010–2026 yılları arasında Macaristan'da Fidesz iktidarı döneminde yaşanan demokratik gerileme sürecini, yürütme hâkimiyetinin anayasal, kurumsal ve siyasal araçlarla nasıl inşa edildiği sorusu etrafında incelemektedir. Çalışma, Fidesz–KDNP ittifakının 2010 seçimleri sonrasında elde ettiği üçte iki parlamento çoğunluğunu yalnızca hükümet politikalarını uygulamak için değil, siyasal sistemi yürütme lehine kalıcı biçimde dönüştürmek amacıyla da kullandığını ileri sürmektedir. Bu kapsamda yeni anayasanın kabulü, kardinal kanunlar aracılığıyla temel politika tercihlerinin geleceğe taşınması, seçim sisteminin yeniden düzenlenmesi, yasama süreçlerinin hızlandırılması ve parlamenter denetim mekanizmalarının zayıflatılması makalenin temel inceleme alanlarını oluşturmaktadır. Makale ayrıca Anayasa Mahkemesi ve yargı teşkilatının yeniden yapılandırılması yoluyla hukuk devleti ilkesinin nasıl zayıflatıldığını; medya, sivil toplum, dinî kurumlar, aile politikaları ve diğer toplumsal alanlara yönelik müdahalelerle yürütme hâkimiyetinin devlet kurumlarının ötesine nasıl taşındığını analiz etmektedir. Bu çerçevede Macaristan örneği, demokratik gerilemenin yalnızca açık rejim değişiklikleri yoluyla değil, seçimle işbaşına gelen bir iktidarın anayasal çoğunluğu araçsallaştırması ve mevcut kurumları çoğunlukçu yöntemlerle dönüştürmesi yoluyla da gerçekleşebileceğini göstermektedir. Çalışma,

* Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku ABD, E-Posta: nurullah.gorgen@medeniyet.edu.tr ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7713-8273. Gönderim Tarihi: 15.07.2026, Kabul Tarihi: 21.08.2026.

Fidesz döneminde demokratik kurumların biçimsel varlıklarını korumalarına rağmen, bu kurumların yürütmeyi sınırlandırma, denetleme ve siyasal rekabeti güvence altına alma kapasitelerinin büyük ölçüde zayıfladığını savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokratik gerileme, Fidesz, Macaristan, yürütme hâkimiyeti, hukuk devleti

Abstract: Fidesz's loss of power in the April 2026 general elections has made it necessary to reconsider the nature and consequences of the democratic backsliding process that had been unfolding in Hungary since 2010. This article examines democratic backsliding in Hungary during the Fidesz period between 2010 and 2026 through the question of how executive dominance was constructed by constitutional, institutional, and political means. It argues that the Fidesz–KDNP alliance used the two-thirds parliamentary majority it obtained after the 2010 elections not only to implement government policies, but also to transform the political system permanently in favour of the executive. In this context, the adoption of the new constitution, the entrenchment of key policy choices through cardinal laws, the reform of the electoral system, the acceleration of legislative procedures, and the weakening of parliamentary oversight mechanisms constitute the main areas of analysis. The article also examines how the rule of law was weakened through the restructuring of the Constitutional Court and the judiciary, and how executive dominance extended beyond state institutions through interventions in the media, civil society, religious institutions, family policies, and other areas of social life. In this respect, the Hungarian case demonstrates that democratic backsliding may occur not only through explicit regime changes, but also through the instrumentalisation of a constitutional majority by an elected government and the transformation of existing institutions through majoritarian methods. The article argues that although democratic institutions formally continued to exist during the Fidesz period, their capacity to limit and oversee the executive and to safeguard political competition was substantially weakened.

Keywords: Democratic backsliding, Fidesz, Hungary, executive dominance, rule of law

GİRİŞ

12 Nisan 2026 tarihinde Macaristan'da gerçekleştirilen genel seçimler sonucunda, Viktor Orban liderliğindeki Fidesz Partisi'nin (Fiatal Demokraták Szövetsége – Genç Demokratlar İttifakı) 2010 yılından bu yana kesintisiz devam eden iktidarı sona ermiştir. Tisza Partisi (Tisztelet és Szabadság Párt – Saygı ve Özgürlük Partisi), oyların %53,18'ini ve Macaristan Parlamentosu (Országgyűlés) içerisindeki 199 sandalyenin 141'ini kazanarak anayasa değişikliğini tek başına gerçekleştirebilecek bir çoğunluk elde etmiştir. Tisza Partisi'nin bu başarısı yalnızca

Macaristan'da değil, Avrupa genelinde de ülkedeki demokratik gerileme sürecinin sona ereceğine yönelik beklentileri artırmıştır.[1]

Macaristan'daki iktidar değişiminin uluslararası düzeyde yoğun ilgi görmesinin temel nedeni, Fidesz döneminde ülkenin Avrupa Birliği'nin benimsediği liberal demokratik değerlerden önemli ölçüde uzaklaşmış olmasıdır. Bu dönemde kuvvetler ayrılığı ilkesinin zayıfladığı, yasama ve yargı organlarının yürütmenin etkisine açık hâle geldiği, popülist ve otoriter eğilimlerin güç kazandığı, medya ve toplumsal yaşam üzerinde iktidarın belirleyici rolünün arttığı yönünde yaygın değerlendirmeler yapılmıştır.

Nitekim 2010 yılından itibaren Fidesz yönetimi altında Macaristan'ın siyasal ve hukuki düzeninin otoriter nitelikler taşıyan bir dönüşüm geçirdiği hem akademik literatürde[2] hem de Avrupa Birliği başta olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşların[3] raporlarında

---

1 Freedom House, "After the Election: Revitalizing Hungarian Democracy, and Lessons from the Opposition Victory", 28.04.2026, https://freedomhouse.org/article/after-election-revitalizing-hungarian-democracy-and-lessons-opposition-victory, erişim tarihi 28.06.2026; Helen Levy, "Peter Magyar Wins a Landslide Victory in the Hungarian General Election and Ushers in a New Era", *Robert Schuman Foundation*, 14.04.2026, https://www.robert-schuman.eu/en/monitor/6785-peter-magyar-wins-a-landslide-victory-in-the-hungarian-general-election-and-ushers-in-a-new-era, erişim tarihi 28.06.2026; Stefano Fella, "Hungary: Developments under Viktor Orbán and the 2026 Parliamentary Election", *House of Commons Library*, 29.04.2026, https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10612/, erişim tarihi 28.06.2026.

2 Zoltán Szente, "The Twilight of Parliament: Parliamentary Law and Practice in Hungary in Populist Times", *International Journal of Parliamentary Studies*, 2021, C. 1, s. 127–145; Gábor Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy: The Case of Hungary", *Constitutional Democracy in Crisis?*, ed. Mark A. Graber/Sanford Levinson/Mark Tushnet, Oxford University Press, 2018, s. 243–256; Gábor Halmai, "Populism, Authoritarianism and Constitutionalism", *German Law Journal*, 2019, C. 20, S. 3, s. 296–313; Zsolt Enyedi/Bálint Mikola/Zsuzsanna Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", *Mapping Illiberalism in Europe: Comparative Country Perspectives*, ed. Zsuzsanna Végh, The German Marshall Fund of the United States, 2026, https://www.authlib.eu/country-paper-hungary/, erişim tarihi 28.06.2026.

3 European Parliament, "The Situation in Hungary", 12.09.2018 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı, P8_TA(2018)0340, 2017/2131(INL), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_EN.html, erişim tarihi 28.06.2026; Sebastian Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power over the Legislative and Judiciary Authorities from the Perspective of Illiberal Democracy (2010–2021): A Neo-Institutional Approach", *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio M, Balcaniensis et Carpathiensis*, 2023, C. 8, s. 50.

sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu değerlendirmelere göre Fidesz, popülist bir yönetim anlayışı benimseyerek hukuk devletini koruyan kurumsal güvenceleri ve kuvvetler ayrılığına dayanan denge ve denetim mekanizmalarını önemli ölçüde zayıflatmış; bunun sonucunda lider merkezli ve yürütme ağırlıklı bir yönetim modelini kurumsallaştırmıştır.[4] Bu kapsamda 2010 sonrasında gerçekleştirilen anayasal ve yasal reformların, liberal demokrasinin temel unsurlarından biri olan liberal anayasacılığı işlevsizleştirdiği ve hukuk devletinin işleyişini zayıflattığı ileri sürülmektedir.[5]

Ampirik çalışmalar da, Fidesz iktidarı boyunca Macaristan'da demokratik gerilemenin yaşandığını göstermektedir. V-Dem verilerine göre Macaristan'da 2010–2025 döneminde tüm temel demokrasi göstergelerinde ciddi gerilemeler yaşanmıştır. Liberal Demokrasi Endeksi 0,68'den 0,32'ye, Müzakereci Demokrasi Endeksi 0,51'den 0,18'e, Eşitlikçi Demokrasi Endeksi 0,65'ten 0,30'a, Seçimsel Demokrasi Endeksi 0,81'den 0,42'ye ve Katılımcı Demokrasi Endeksi 0,58'den 0,27'ye düşmüştür.[6]

Üstelik Fidesz yönetimi, gerçekleştirdiği dönüşümün yalnızca uygulamaya yönelik bir reform süreci olmadığını, aynı zamanda yeni bir siyasal model inşa etmeyi amaçladığını açıkça ifade etmiştir. Orban, 26 Temmuz 2014 tarihinde Romanya'da yaptığı ve geniş yankı uyandıran konuşmasında, "İnşa etmekte olduğumuz yeni devlet, illiberal bir devlettir; liberal olmayan bir devlettir." ifadelerini kullanmıştır.[7] Orban'a göre Macaristan artık liberal demokrasi modelini esas almamalı; bunun yerine ulusal çıkarları, toplumsal dayanışmayı, rekabetçiliği ve güçlü devlet kapasitesini merkeze alan bir "illiberal devlet" modeli benimsemelidir.

Bu gelişmeler sonucunda Macaristan, tam anlamıyla demokratik bir rejim olarak değerlendirilmekten ziyade, farklı kavramlarla tanımlan-

4 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 128.

5 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 50.

6 V-Dem Institute, "Country Graph", *Varieties of Democracy (V-Dem)*, https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/, erişim tarihi 28.06.2026.

7 Viktor Orbán, "Prime Minister Viktor Orbán's Speech at the 25th Bálványos Summer Free University and Student Camp", 26.07.2014, https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2016/01/discurso-viktor-orban.pdf, erişim tarihi 28.06.2026.

maya başlanmıştır. Literatürde ülke; "kusurlu demokrasi",[8] "Potemkin demokrasi",[9] "delegatif demokrasi",[10] "otoriter popülist rejim"[11] ve "seçimli otokrasi"[12] gibi çeşitli kavramlarla nitelendirilmektedir.

---

8 Attila Ágh, "The Decline of Democracy in East-Central Europe: Hungary as the Worst-Case Scenario", *Problems of Post-Communism*, 2016, C. 63, S. 5–6, s. 281; Mustafa Cem Oğuz, "Popülizm, Otoriterleşme ve Parlamentosuzlaşma: Rusya, Macaristan ve Polonya", *Reflections on International Relations & Politics & History & Law*, ed. Nesrin Kenar/Philipp O. Amour, IJOPEC Publication, 2019, s. 73.
Kusurlu demokrasi *(defective democracy)* kavramı, özellikle Wolfgang Merkel'in yerleşik demokrasi (embedded democracy) yaklaşımı çerçevesinde geliştirilmiştir. Buna göre bir rejim seçimleri sürdürse bile siyasal haklar, medeni haklar, hukuk devleti, yatay hesap verebilirlik veya seçilmiş temsilcilerin etkin yönetme kapasitesi gibi liberal demokrasinin temel unsurlarından birinde ciddi eksiklikler taşıyorsa kusurlu demokrasi olarak nitelendirilebilir. Merkel, kusurlu demokrasileri dört alt türe ayırmaktadır: dışlayıcı demokrasi (*exclusive democracy*), vesayetçi demokrasi (*domain democracy*), illiberal demokrasi (*illiberal democracy*) ve delegatif demokrasi (*delegative democracy*).
Daha fazla bilgi için bkz. Wolfgang Merkel, "Embedded and Defective Democracies", *Democratization*, 2004, C. 11, S. 5, s. 33–58.

9 Attila Ágh, "De-Europeanization and De-Democratization Trends in ECE: From the Potemkin Democracy to the Elected Autocracy in Hungary", *Journal of Comparative Politics*, 2015, C. 8, S. 2, s. 4–26.
Potemkin demokrasisi, demokratik kurumların biçimsel olarak varlığını sürdürdüğü, ancak bu kurumların gerçek işlevlerini yerine getirmediği ve iktidarın demokratik denetim altında olmadığı göstermelik demokrasi biçimini ifade eder.

10 Matthijs Bogaards, "De-Democratization in Hungary: Diffusely Defective Democracy", *Democratization*, 2018, C. 25, S. 8, s. 1481–1499.
Delegatif demokrasi (delegative democracy), seçimle işbaşına gelen yürütmenin halktan aldığı yetkiyi geniş ve sınırlayıcı kurumlardan bağımsız bir yönetme yetkisi olarak yorumladığı kusurlu demokrasi türüdür. Bu rejimlerde yasama ve yargının yürütme üzerindeki denetimi zayıftır; hükümet eylemleri çoğu zaman anayasal normlarla sınırlanmaz. Bu nedenle denge ve denetim mekanizmaları zayıflar ve güçler dengesi yürütme lehine kayar.
Daha fazla bilgi için bkz. Merkel, "Embedded and Defective Democracies", s. 50.

11 Zoltán Ádám, "Explaining Orbán: A Political Transaction Cost Theory of Authoritarian Populism", *Problems of Post-Communism*, 2019, C. 66, S. 6, s. 385–401.

12 Marina Nord/David Altman/Fabio Angiolillo/Tiago Fernandes/Ana Good God/Staffan I. Lindberg, *Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped?*, V-Dem Institute, University of Gothenburg, 2025, s. 13–25.
Seçimli otokrasi (*electoral autocracy*), seçimlerin düzenli olarak yapıldığı ancak özgür, adil ve gerçek anlamda rekabetçi olmadığı rejimleri ifade eder. Bu tür rejimlerde iktidar, medya, yargı, seçim kurumları ve devlet kaynakları üzerindeki kontrolüyle siyasal rekabeti kendi lehine sınırlandırır. Macaristan da V-Dem tarafından, 2010 sonrası demokratik gerileme süreci bağlamında son yıllarda seçimli otokrasi olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu makalenin temel amacı, Fidesz iktidarı döneminde Macaristan'da yaşanan demokratik gerilemenin hangi anayasal, siyasal ve kurumsal araçlar aracılığıyla yürütme hâkimiyetinin yükselişine ve bu hâkimiyetin uzun süreli olarak sürdürülmesine imkân sağladığını incelemektir.

Macaristan, 2010 seçimlerinden sonra parlamenter sistemin özü korunmakla beraber, Fidesz–KDNP ittifakının sahip olduğu anayasal çoğunluk sayesinde siyasal sistem yürütme merkezli bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu nedenle Macaristan örneği, demokratik gerilemenin yalnızca açık rejim değişiklikleri yoluyla değil, mevcut anayasal kurumların çoğunlukçu yöntemlerle dönüştürülmesi aracılığıyla da gerçekleşebileceğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu süreçte Fidesz çeşitli araçlardan yararlanmıştır. 2010–2026 döneminde parti, parlamentodaki anayasal çoğunluğunu yalnızca yasama faaliyetlerini kontrol etmek amacıyla değil, yürütme lehine kalıcı ve çok boyutlu bir kurumsal üstünlük oluşturmak için kullanmıştır. Yeni anayasanın kabulü, kardinal yasalar aracılığıyla siyasal tercihlerin kalıcılaştırılması, seçim sistemi reformu, yasama süreçlerinin hızlandırılması, denetim kurumlarının yeniden yapılandırılması ve parti içi merkezileşme, yürütme hâkimiyetini güçlendiren temel araçlar arasında yer almıştır. Başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere yargı organlarının yürütmeyi sınırlayıcı işlevi zayıflatılmış; yargının, siyasal iktidarın hedeflerini denetleyen bağımsız bir güç olmaktan ziyade, bu hedeflerin hayata geçirilmesini kolaylaştıran bir kurumsal yapıya dönüşmesine yol açan düzenlemeler yapılmıştır. Bunun yanında medya alanının yeniden düzenlenmesi, sivil toplum kuruluşları üzerindeki baskıların artırılması, dinî kurumların statüsünün siyasal iktidar lehine yeniden tanımlanması, aile politikalarının ideolojik bir çerçevede anayasal ve yasal düzleme taşınması ve toplumsal hayatın farklı alanlarına yönelik müdahaleler, yürütmenin yalnızca devlet kurumları üzerinde değil, kamusal alan ve toplum üzerinde de etkisini artırmıştır. Tüm bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Macaristan'daki demokratik gerilemenin yürütme hâkimiyetini yalnızca kurumsal düzeyde değil, siyasal, toplumsal ve ideolojik düzeylerde de sistematik biçimde güçlendirdiği görülmektedir.

Bu çerçevede makale beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demokratik gerileme, anayasal çoğunluk ve yürütme hâkimiyeti kavramları arasındaki ilişki ortaya konulmakta; anayasal çoğunluğun ola-

ğan parlamento çoğunluğundan farkı ile güçlü bir çoğunluk hükümetini yürütme hâkimiyetinden ayıran kriterler belirlenmektedir. İkinci bölümde, Fidesz'in iktidara gelişi, parti yapısı ve anayasal çoğunluğunu kullanarak gerçekleştirdiği çoğunlukçu anayasal dönüşüm incelenmektedir. Üçüncü bölümde, yasama sürecinin yürütme lehine yeniden yapılandırılması ve parlamentonun yürütme politikalarının uygulanmasındaki rolü ele alınmaktadır. Dördüncü bölüm, yargının yeniden şekillendirilmesi ve hukuk devleti ilkesinin zayıflamasına odaklanmaktadır. Son bölümde ise devlet kurumları, medya, sivil toplum kuruluşları ve diğer toplumsal alanların iktidar tarafından nasıl dönüştürüldüğü analiz edilmektedir.

I. ANAYASAL ÇOĞUNLUK, DEMOKRATİK GERİLEME VE YÜRÜTME HÂKİMİYETİ: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Demokratik Gerileme

Demokratik gerileme kavramının tanımı konusunda literatürde tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte kavram, en genel anlamıyla, demokratik bir rejimin işleyişini ve sürekliliğini sağlayan siyasal kurumların devlet eliyle, çoğunlukla da iktidardaki aktörler tarafından, zayıflatılması, işlevsizleştirilmesi veya etkisiz hâle getirilmesi sürecini ifade etmektedir.[13] Daha geniş bir tanımla demokratik gerileme, herhangi bir rejimde demokratik yönetimle ilişkilendirilen niteliklerin kötüleşmesi anlamına gelmektedir.[14] Demokratik rejimler bakımından ise bu süreç, demokratik kurumların ve anayasal düzenin ani bir rejim değişikliğiyle değil, seçilmiş hükümetler tarafından kademeli biçimde zayıflatılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda seçimlerin rekabetçi niteliğinin zayıflatılması, siyasal katılımın sınırlandırılması ve hesap verebilirlik mekanizmalarının etkisizleştirilmesi demokratik gerilemenin başlıca görünümleri arasında yer almaktadır.[15]

---

13 Nancy Bermeo, "On Democratic Backsliding", *Journal of Democracy*, 2016, C. 27, S. 1, s. 5.

14 David Waldner/Ellen Lust, "Unwelcome Change: Coming to Terms with Democratic Backsliding", *Annual Review of Political Science*, 2018, C. 21, s. 95.

15 Waldner/Ellen Lust, "Unwelcome Change", s. 95.

Bermeo'ya göre Soğuk Savaş döneminde daha sık görülen klasik askerî darbeler, yürütme darbeleri ve seçim günü yapılan açık hileler azalırken, demokratik gerileme günümüzde daha örtük, kademeli ve kurumsal biçimler kazanmıştır. Bu çerçevede özellikle yürütme organının güçlenmesi kavramı önem taşımaktadır. Bu süreçte seçilmiş yürütme organları; yasama, yargı, medya, sivil toplum ve muhalefet üzerindeki denge ve denetim mekanizmalarını aşamalı olarak zayıflatmakta ve bunu çoğu zaman seçimlerden ya da hukuki prosedürlerden kaynaklanan demokratik meşruiyet iddiası altında gerçekleştirmektedir. Böylece demokratik kurumlar biçimsel olarak varlıklarını sürdürse de, bu kurumların siyasal iktidarı sınırlandırma kapasitesi giderek zayıflamaktadır.[16]

Bu nedenle demokratik gerileme sürecinde seçimler yapılmaya, anayasa ve parlamentolar biçimsel olarak var olmaya devam eder; ancak siyasal iktidarın sınırlandırılmasını sağlayan kurumsal güvenceler giderek işlevsizleşir. Özellikle yürütme organının anayasal kurumlar üzerindeki etkisinin artması, yargı bağımsızlığının zayıflaması, medya ve sivil toplum üzerindeki baskıların yoğunlaşması ve siyasal rekabet koşullarının iktidar lehine yeniden şekillendirilmesi demokratik gerilemenin temel göstergeleri arasında kabul edilmektedir.

Demokratik gerileme, bu bakımdan belirli bir rejim türünü değil, demokratik niteliklerin zaman içerisinde zayıfladığı bir süreci ifade etmektedir. Bu sürecin ulaştığı düzeye ve demokratik düzenin hangi unsurlarının ne ölçüde aşındığına bağlı olarak ortaya çıkan siyasal düzenler ise literatürde farklı kavramlarla nitelendirilebilmektedir. Demokratik kurumların biçimsel varlıklarını sürdürmesine rağmen hukuk devleti, yatay hesap verebilirlik, temel haklar veya siyasal rekabet gibi unsurlarda ciddi eksikliklerin ortaya çıktığı rejimler "kusurlu demokrasi", "illiberal demokrasi" veya "delegatif demokrasi" gibi kavramlarla açıklanırken; seçimlerin varlığını sürdürmesine rağmen özgür ve adil siyasal rekabetin önemli ölçüde zayıfladığı daha ileri gerileme örnekleri "seçimli otokrasi" olarak sınıflandırılabilmektedir.[17]

---

16 Bermeo, "On Democratic Backsliding", s. 5–14.

17 Merkel, "Embedded and Defective Democracies", s. 33–58; Bogaards, "De-Democratization in Hungary", s. 1481–1499; Nord/Altman/Angiolillo/Fernandes/Good God/Lindberg, *Democracy Report 2025*, s. 13–25.

Dolayısıyla demokratik gerileme ile bu rejim kategorileri birbirinden ayrılmalıdır: Demokratik gerileme dönüşüm sürecini, söz konusu kavramlar ise bu sürecin farklı aşamalarında ortaya çıkan siyasal düzenin niteliğini ifade etmektedir.

Demokratik gerilemenin bu süreç niteliği, anayasal dönüşümün yalnızca yeni bir anayasanın kabulü veya hükümet sisteminin değiştirilmesiyle sınırlı olmadığını da göstermektedir. Mevcut anayasal kurumların yetkilerinin, oluşumlarının ve birbirleriyle ilişkilerinin değiştirilmesi; denge ve denetim mekanizmalarının yeniden düzenlenmesi ve siyasal rekabetin temel kurallarının iktidar lehine dönüştürülmesi de anayasal düzenin işleyişinde esaslı bir değişim yaratabilir.

B. Anayasal Çoğunluk: Olağan Parlamento Çoğunluğundan Farkı ve Macaristan'daki İşlevi

Parlamenter sistemlerde kararların önemli bir bölümü olağan parlamento çoğunluğuyla alınmakla birlikte, anayasal düzen bakımından özel önem taşıyan bazı kararlar için nitelikli çoğunluk şartları öngörülmektedir. Bu çerçevede anayasal çoğunluk, anayasanın kabulü veya değiştirilmesi için öngörülen nitelikli çoğunluk şartını karşılayan parlamento çoğunluğunu ifade etmektedir. Drinóczi ve Bień-Kacała da Macaristan bağlamında kavramı açık biçimde "milletvekillerinin üçte ikisinin desteği" olarak tanımlamaktadırlar.[18] Dolayısıyla kavram, yalnızca güçlü veya geniş bir parlamento çoğunluğunu değil, anayasal düzenin temel kurallarını değiştirmeye yetecek nitelikli çoğunluğu ifade etmektedir.

Anayasal çoğunluk, olağan parlamento çoğunluğundan yalnızca sayısal büyüklüğü bakımından değil, sağladığı anayasal ve kurumsal kapasite bakımından da ayrılmaktadır. Olağan parlamento çoğunluğu hükümetin kurulması, hükümet programının hayata geçirilmesi ve olağan kanunların kabul edilmesi için yeterli iken, anayasal çoğunluk anayasanın kabulü veya değiştirilmesi gibi nitelikli çoğunluk şartına bağlanan kararların alınmasını da mümkün kılmaktadır. Bu nedenle olağan çoğunluk esas olarak siyasal iktidarın mevcut anaya-

[18] Tímea Drinóczi/Agnieszka Bień-Kacała, "Illiberal Constitutionalism: The Case of Hungary and Poland", *German Law Journal*, 2019, C. 20, S. 8, s. 1153.

sal kurallar içinde kullanılmasına imkân verirken, anayasal çoğunluk bu kuralların kendisinin; dolayısıyla devlet organları arasındaki ilişkilerin, denge ve denetim mekanizmalarının ve siyasal rekabetin temel koşullarının yeniden düzenlenmesine olanak sağlayabilmektedir. Ayrıca olağan kanunlarla benimsenen siyasal tercihler kural olarak sonraki parlamento çoğunlukları tarafından değiştirilebilirken, belirli tercihlerin anayasal veya nitelikli çoğunluk gerektiren düzenlemelere dönüştürülmesi, gelecekteki basit çoğunlukların bunları değiştirmesini güçleştirebilmektedir. Bu yönüyle anayasal çoğunluk, yalnızca mevcut dönemde hükümet etme kapasitesini değil, belirli koşullarda gelecekteki siyasal karar alma alanını da etkileyebilecek daha geniş bir dönüştürücü kapasiteyi içermektedir. Özellikle anayasal kurumların oluşumu, nitelikli çoğunluk gerektiren atama usulleri ve değiştirilmesi yine yüksek oy eşiğine bağlı düzenlemeler bakımından bu fark daha görünür hâle gelmektedir. Olağan çoğunluk, kendisinden sonra oluşacak parlamento çoğunluğunun aynı alanda farklı bir tercih benimsemesini kural olarak engellemezken, anayasal çoğunluk bazı tercihleri daha yüksek çoğunluk şartlarına bağlayarak sonraki çoğunlukların hareket alanını daraltabilir.[19] Bu nedenle iki çoğunluk türü arasındaki fark yalnızca hangi kararların alınabildiğiyle değil, alınan kararların anayasal sistem üzerindeki sürekliliği ve geri çevrilebilirliğiyle de ilgilidir.

Macaristan'da bu ayrım Temel Kanun'da açık biçimde görülmektedir. Temel Kanun'un S(2) maddesine göre Temel Kanun'un kabulü veya değiştirilmesi bütün milletvekillerinin üçte ikisinin oyunu; T(4) maddesine göre kardinal kanunların kabulü veya değiştirilmesi ise toplantıya katılan milletvekillerinin üçte ikisinin desteğini gerektir-

[19] Bu noktada anayasal çoğunluğun etkisi, anayasanın katılık derecesiyle de yakından ilişkilidir. Anayasa değişikliklerinin olağan kanunlara kıyasla daha yüksek çoğunluklara veya özel usullere tabi olduğu katı anayasalarda, anayasal çoğunluk tarafından benimsenen tercihlerin sonraki basit parlamento çoğunluklarınca değiştirilmesi daha güçtür. Buna karşılık, anayasanın olağan kanunlarla aynı usulle değiştirilebildiği yumuşak anayasalarda, anayasal çoğunluğun gelecekteki siyasal tercihleri bağlama kapasitesi daha sınırlıdır.
Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı*, 16. baskı, Ekin Yayınevi, 2024, s. 52–63; Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 6. baskı, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 139–146.

mektedir.[20] Nitelikli çoğunluk şartlarının temel işlevlerinden biri, anayasal açıdan önemli kararların geçici bir çoğunluğun iradesine bırakılmasını önlemek ve daha geniş siyasal uzlaşmayı teşvik etmektir. Bu nedenle nitelikli çoğunluk şartları, çoğunluk iktidarını sınırlayan ve muhalefetin belirli ölçüde sürece katılımını zorunlu kılan bir güvence işlevi görebilir. Bununla birlikte tek bir parti veya ittifak bu çoğunluk şartını tek başına karşılayabildiğinde, söz konusu güvencenin çoğunluğu sınırlayıcı ve çoğulculuğu koruyucu işlevi önemli ölçüde zayıflayabilmektedir.[21] Böyle bir durumda nitelikli çoğunluk, uzlaşmayı zorlayan bir mekanizma olmaktan çıkarak iktidar çoğunluğunun anayasal düzen üzerinde daha geniş hareket edebilmesine imkân veren bir araca dönüşebilir.

Fidesz–KDNP ittifakının 2010'da elde ettiği anayasal çoğunluk bu bakımdan belirleyici olmuştur. Üçte iki çoğunluk, ilk olarak 2011 Temel Kanunu'nun muhalefetin desteği olmaksızın kabul edilmesini mümkün kılmış ve siyasal iktidarın kullanılacağı anayasal çerçevenin iktidar çoğunluğu tarafından yeniden belirlenmesine imkân sağlamıştır.[22] İkinci olarak anayasal denge ve denetim kurumlarının, özellikle Anayasa Mahkemesinin yapısı ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesine ve nitelikli çoğunluk gerektiren atamalarda iktidarın belirleyici hâle gelmesine olanak tanımıştır.[23] Üçüncü olarak kardinal kanunlar aracılığıyla bazı siyasal tercihlerin gelecekte değiştirilmesi güç hâle getirilmiş; böylece anayasal çoğunluğun etkisi yalnızca mevcut yasama dönemiyle sınırlı kalmamıştır.[24] Dördüncü olarak seçim sistemi ve parlamenter usuller dâhil olmak üzere siyasal rekabetin gerçekleştiği kurumsal alanların yeniden düzenlenmesi, muhalefetin ve parlamen-

---

20 *The Fundamental Law of Hungary*, maddeler S(2) ve T(4), https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016, erişim tarihi 28.06.2026.

21 Viktor Zoltán Kazai, "The Instrumentalization of Parliamentary Legislation and its Possible Remedies: Lessons from Hungary", *Jus Politicum*, S. 23, 2019, s. 241–242, 252–253.

22 European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on the New Constitution of Hungary*, Opinion No. 621/2011, CDL-AD(2011)016, 20.06.2011, paragraflar 7–8 ve 24.

23 Miklós Bánkuti/Gábor Halmai/Kim Lane Scheppele, "Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution", *Journal of Democracy*, 2012, C. 23, S. 3, s. 139–140.

24 Venice Commission, *Opinion on the New Constitution of Hungary*, paragraflar 23–27; European Parliament, *Resolution of 5 July 2011 on the Revised Hungarian Constitution*, P7_TA(2011)0315, paragraflar L–M.

tonun iktidarı sınırlama kapasitesini etkileyen daha geniş bir dönüşümün parçası olmuştur.[25] Dolayısıyla Macaristan'da anayasal çoğunluk, sadece anayasa değişikliği yapabilme yeteneği değil, anayasal kurumların yapısını, siyasal rekabetin kurallarını ve gelecekteki çoğunlukların hareket alanını etkileyebilen çok boyutlu bir kurumsal kapasite olarak işlev görmüştür.

Bununla birlikte anayasal çoğunluk ile demokratik gerileme arasında zorunlu veya doğrudan bir nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır. Bir siyasi aktörün anayasa değişikliği yapabilecek çoğunluğa sahip olması tek başına demokratik gerilemenin göstergesi değildir; nitelikli çoğunluk demokratik anayasal düzen içerisinde meşru ve gerekli reformların gerçekleştirilmesine de hizmet edebilir. Macaristan örneğini ayırt edici kılan husus, bu çoğunluğun anayasal sınırlamaların, denge ve denetim mekanizmalarının, nitelikli çoğunluğa dayanan atama usullerinin ve siyasal rekabetin kurallarının birlikte yeniden yapılandırılmasında kullanılmasıdır. Bu nedenle anayasal çoğunluk demokratik gerilemenin nedeni olarak değil, demokratik gerilemenin gerçekleştirilmesini, derinleştirilmesini ve kurumsallaştırılmasını kolaylaştırabilecek bir anayasal ve siyasal kapasite olarak değerlendirilmelidir.

C. Yürütme Hâkimiyeti

Parlamenter hükümet sistemlerinde yürütme organının parlamento çoğunluğuna dayanması ve yasama sürecinde güçlü bir konuma sahip olması sistemin olağan özelliklerinden biridir. Hükümet ile parlamento çoğunluğu arasındaki siyasi bağ, özellikle parti disiplininin güçlü olduğu sistemlerde, yürütmeye yasama gündeminin belirlenmesi ve hükümet programının kanunlaştırılması bakımından önemli bir avantaj sağlamaktadır.[26] Bununla birlikte hükümetin yasama gündemini büyük ölçüde belirlemesi ve tekliflerinin yüksek oranda kabul edilmesi tek başına parlamentonun etkisizleştiğini veya yürütme

---

25 Kazai, "The Instrumentalization of Parliamentary Legislation", s. 242–253; Viktor Zoltán Kazai, "The Misuse of the Legislative Process as Part of the Illiberal Toolkit: The Case of Hungary", *The Theory and Practice of Legislation*, 2021, C. 9, S. 3, s. 302–305.

26 Kazai, "The Instrumentalization of Parliamentary Legislation", s. 246–247.

hâkimiyetinin oluştuğunu göstermez. Parlamento, çoğunluk hükümetinin bulunduğu sistemlerde dahi komisyonlar, müzakere süreçleri, değişiklik önerileri, denetim araçları ve muhalefet faaliyetleri üzerinden hükümet politikaları üzerinde etkili olabilmektedir.[27] Bu nedenle yürütmenin güçlü olması ile demokratik gerileme bağlamında ortaya çıkan yürütme hâkimiyeti arasında niteliksel bir ayrım yapılması gerekir.

Bu çalışmada yürütme hâkimiyeti, yürütmenin yalnızca parlamentodaki çoğunluğuna dayanarak hükümet programını gerçekleştirebilmesinden daha özel bir anlamda kullanılmaktadır. Yürütme hâkimiyeti, yasamanın ve yürütmeyi denetlemekle görevli diğer kurumların yürütmeden bağımsız biçimde karar alma, onu denetleme ve sınırlandırma kapasitelerinin sistematik biçimde zayıflaması sonucunda siyasal ve kurumsal karar alma gücünün giderek yürütmede yoğunlaşmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla belirleyici olan yürütmenin tek başına güçlü olması değil, yürütmenin güçlenmesinin yasamanın, muhalefetin, yargının ve diğer denge ve denetim kurumlarının özerk hareket alanındaki sürekli bir daralmayla birlikte gerçekleşmesidir. Bu yaklaşım demokratik gerileme literatüründeki "executive aggrandizement" kavramıyla yakından ilişkilidir. Burada sorun, seçilmiş yürütmenin bir anda anayasal düzeni ortadan kaldırmasından ziyade, kendi hareket alanını aşamalı biçimde genişletirken onu sınırlayan hesap verebilirlik mekanizmalarını birbirini tamamlayan müdahalelerle aşındırmasıdır.[28]

Bu çerçevede olağan bir çoğunluk hükümeti ile demokratik gerileme bağlamında ortaya çıkan yürütme hâkimiyetini birbirinden ayırmak için beş temel kriterden yararlanılabilir. Birincisi, parlamentonun yasama sürecindeki özerk kapasitesinin zayıflamasıdır. Hükümetin kanun tekliflerinin büyük bölümünü hazırlaması veya yasama gündemini belirlemesi olağan kabul edilebilirken, parlamentonun teklifleri yeterli biçimde inceleme, değiştirme veya gerektiğinde reddetme imkânlarının

---

27 Meg Russell/Daniel Gover/Kristina Wollter, "Does the Executive Dominate the Westminster Legislative Process?: Six Reasons for Doubt", *Parliamentary Affairs*, 2016, C. 69, S. 2, s. 288–305.

28 Bermeo, "On Democratic Backsliding", s. 10–14; Tarunabh Khaitan, "Killing a Constitution with a Thousand Cuts: Executive Aggrandizement and Party-State Fusion in India", *Law & Ethics of Human Rights*, 2020, s. 2–7.

sistematik olarak daralması farklı bir duruma işaret etmektedir. İkincisi, parlamentonun denetim ve hesap sorma kapasitesinin azalmasıdır. Soru, araştırma komisyonları, komisyon denetimi ve bilgi edinme gibi araçların hukuken varlığını sürdürmesine rağmen fiilen etkisizleşmesi veya muhalefetin bunları bağımsız biçimde kullanmasının zorlaştırılması yürütmenin hesap verebilirliğini azaltmaktadır. Üçüncüsü, yürütmeyi sınırlandıran yargısal ve diğer bağımsız kurumların özerkliğinin zayıflamasıdır. Anayasa mahkemelerinin, olağan yargının, seçim kurumlarının ve diğer bağımsız denetim organlarının yetkilerinin daraltılması, oluşumlarının iktidarın belirleyiciliğini artıracak biçimde değiştirilmesi veya bağımsız karar alma kapasitelerinin azaltılması yürütmedeki güç yoğunlaşmasının kurumsal boyutunu oluşturmaktadır. Dördüncüsü, muhalefetin etkili siyasal faaliyet ve denetim kapasitesinin sistematik biçimde daraltılmasıdır. Olağan bir çoğunluk hükümetinde muhalefetin oylamaları kaybetmesi doğal olmakla birlikte, parlamenter tartışmalara katılabilmesi, hükümeti denetleyebilmesi, alternatif politikalar üretebilmesi ve siyasal rekabet içerisinde gelecekte iktidar olma imkânını koruması gerekir. Beşincisi ise bu değişikliklerin tekil ve geçici olmaktan çıkarak birbirini tamamlayan, giderek artan ve kalıcı bir güç yoğunlaşması yaratmasıdır.[29] Bu nedenle yürütme hâkimiyetinin tespitinde tek bir düzenleme veya uygulamadan ziyade, farklı kurumsal alanlardaki değişikliklerin birlikte ortaya çıkardığı sonuç değerlendirilmelidir. Bu beş kriterin her birinin aynı yoğunlukta ve aynı anda ortaya çıkması zorunlu değildir; önemli olan, bunların birlikte yürütmenin denetlenebilirliğini ve sınırlandırılabilirliğini ne ölçüde azalttığıdır. Örneğin güçlü parti disiplini tek başına olağan parlamenter işleyişle bağdaşabilirken, aynı parti disiplini parlamenter denetim araçlarının etkisizleşmesi, bağımsız kurumların kontrol altına alınması ve muhalefetin hareket alanının daralmasıyla birleştiğinde farklı bir kurumsal sonuç doğurabilir. Dolayısıyla kriterler tek tek kesin eşikler olarak değil, yürütmedeki güç yoğunlaşmasının sistematik niteliğini tespit etmeye yarayan birbirini tamamlayıcı göstergeler olarak kullanılmaktadır.

---

[29] Kazai, "The Instrumentalization of Parliamentary Legislation", s. 245–254; Gabriella Ilonszki/Adrienn Vajda, "How Far Can Populist Governments Go? The Impact of the Populist Government on the Hungarian Parliament", *Parliamentary Affairs*, 2021, C. 74, S. 4, s. 774–781; Bermeo, "On Democratic Backsliding", s. 10–14; Khaitan, "Killing a Constitution with a Thousand Cuts", s. 34–35.

Bu kriterler Macaristan bakımından 2010 sonrasında ortaya çıkan dönüşümün olağan bir güçlü çoğunluk hükümetinden neden farklı olduğunu göstermektedir. Macaristan'da yürütmenin parlamentoya kıyasla güçlenmesi 2010 yılında başlayan bütünüyle yeni bir olgu olmamakla birlikte, 2010 sonrasında yasama ve denetim fonksiyonlarının birlikte zayıfladığı ve bu değişimin formel hukukî düzenlemeler ile informel parlamenter uygulamaların birlikte kullanılmasıyla derinleştiği belirtilmektedir.[30] Hızlandırılmış yasama usullerinin kullanılması, bireysel milletvekili tekliflerinin yasama sürecinde stratejik bir araç hâline gelmesi, komisyonların rolündeki azalma ve muhalefetin denetim imkânlarının sınırlandırılması parlamentonun yürütme karşısındaki özerkliğini azaltan başlıca örneklerdir.[31] Benzer biçimde yürütmenin güçlenmesinin parlamento ve diğer denge-denetim mekanizmalarının zayıflamasıyla birlikte gerçekleştiği; parlamentonun giderek hükümet tercihlerini uygulayan daha bağımlı bir konuma sürüklendiği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır.[32] Bu gelişmeler, güçlü çoğunluk hükümeti ile yürütme hâkimiyeti arasındaki farkın hükümetin kanun çıkarma başarısından değil, diğer anayasal aktörlerin yürütmeyi sınırlayabilme kapasitesinin ne ölçüde korunduğundan kaynaklandığını göstermektedir.

Dolayısıyla bu çalışmada güçlü çoğunluk hükümeti ile yürütme hâkimiyeti arasında açık bir ayrım yapılmaktadır. Bir hükümetin parlamentoda sağlam bir çoğunluğa sahip olması, parti disiplini sayesinde yasama gündemini büyük ölçüde kontrol etmesi ve hükümet tekliflerinin önemli bölümünü kanunlaştırabilmesi parlamenter hükümet sisteminin olağan işleyişi içerisinde kalabilir. Buna karşılık parlamentonun bağımsız yasama ve denetim kapasitesinin, muhalefetin anayasal işlevlerini yerine getirme imkânlarının ve yürütmeyi sınırlandıran yargısal ve diğer bağımsız kurumların eş zamanlı ve sistematik biçimde zayıflaması sonucunda siyasal karar alma gücünün yürütmede yoğunlaşması farklı bir olguyu ifade etmektedir. Bu anlamda yürütme hâkimiyeti, yürütmenin yalnızca güçlü olmasını değil, yürütmenin güçlenmesinin diğer anayasal aktörlerin onu denetleme, sınırlama ve

30 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 771–775.
31 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 772–781.
32 Adam Szymański, "De-Democratization: The Case of Hungary in a Comparative Perspective", PS: Political Science & Politics, 2019, C. 52, S. 2, s. 272–273.

ona alternatif oluşturma kapasitelerinin zayıflaması pahasına gerçekleşmesini ifade etmektedir.

D. Anayasal Çoğunluk, Demokratik Gerileme ve Yürütme Hâkimiyeti Arasındaki İlişki

Bu çerçevede demokratik gerileme, anayasal çoğunluk ve yürütme hâkimiyeti birbirinden ayrı, ancak birbiriyle bağlantılı kavramlar olarak ele alınmaktadır. Demokratik gerileme demokratik kurumların ve güvencelerin zaman içerisinde zayıfladığı genel süreci; anayasal çoğunluk, belirli koşullarda bu dönüşümün gerçekleştirilmesini mümkün kılan anayasal ve siyasal kapasiteyi; yürütme hâkimiyeti ise yasama, yargı ve diğer denetim kurumlarının özerkliğindeki zayıflamayla birlikte siyasal ve kurumsal karar alma gücünün yürütmede yoğunlaşmasını ifade etmektedir.

Bununla birlikte bu ilişki zorunlu ve doğrusal değildir. Anayasal çoğunluğa sahip olunması tek başına demokratik gerilemeye veya yürütme hâkimiyetine yol açmaz; güçlü bir yürütme de tek başına demokratik gerilemenin göstergesi değildir. Belirleyici olan, anayasal çoğunluğun parlamentonun özerkliğini, yargısal denetimi, muhalefetin hareket alanını ve diğer denge ve denetim mekanizmalarını zayıflatacak biçimde kullanılıp kullanılmadığı ve bu değişikliklerin bir araya gelerek yürütme lehine sistematik ve kalıcı bir güç yoğunlaşması doğurup doğurmadığıdır.

Macaristan örneğinde bu bağlantı, Fidesz–KDNP ittifakının sahip olduğu anayasal çoğunluğun yeni Temel Kanun'un kabulü, kardinal kanunlar aracılığıyla siyasal tercihlerin kalıcılaştırılması, anayasal ve yargısal kurumların yeniden düzenlenmesi ve parlamenter usullerin dönüştürülmesinde kullanılması üzerinden kurulmaktadır. Bu nedenle çalışmanın sonraki bölümlerinde anayasal çoğunluk, dönüşümü mümkün kılan bir kapasite; yürütme hâkimiyeti, kurumsal güç yoğunlaşmasının sonucu; demokratik gerileme ise bu değişikliklerin demokratik düzen üzerinde bir araya gelerek oluşturduğu genel etki olarak değerlendirilecektir.

II. FİDESZ İKTİDARI VE ÇOĞUNLUKÇU ANAYASAL DÖNÜŞÜM

A. Fidesz'in Yükselişi

Fidesz'in doğru bir analizi, partinin iktidara geldiği dönemdeki siyasal, kurumsal ve toplumsal koşulların ele alınmasını gerektirmektedir. Zira Fidesz'in yaklaşık on altı yıl süren iktidarını yalnızca partinin iç dinamikleriyle açıklamak mümkün değildir. Bu süreç, Macaristan demokrasisinin yapısal sorunları, devlet kurumlarının anayasal ve siyasal konumu, post-komünist dönüşümün yarattığı toplumsal gerilimler ve mevcut hükümetlere yönelik yaygın memnuniyetsizlikle yakından ilişkilidir.

Fidesz, 1988 yılında komünist rejimin son dönemlerinde, siyasal olarak üniversite öğrencileri tarafından kurulan liberal ve antikomünist bir gençlik hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Kurucu üyeleri arasında Orban'ın da yer aldığı parti, başlangıçta liberal demokrasi ve çoğulculuk hedeflerini savunmuş; genç ve yeni bir siyasal kuşağı temsil etmiştir. Genç Demokratlar İttifakı adı altında yalnızca 35 yaşın altındaki üyeleri kabul etmekteydi; Fidesz adı da başlangıçta bu ismin kısaltmasıydı. Günümüzde milliyetçi-muhafazakâr ve sağ popülist bir parti olarak bilinen Fidesz'in başarısı, büyük parti içi bölünmelerden kaçınması, güçlü bir örgütsel yapı kurması ve değişen siyasal koşullara uyum sağlayabilmesiyle açıklanmaktadır.[33]

1993 sonrasında Fidesz, liberal gençlik hareketi kimliğinden uzaklaşarak daha merkeziyetçi, lider odaklı ve muhafazakâr-merkez sağ bir partiye dönüşmeye başlamıştır. Bu süreçte parti başkanının rolü güçlenmiş, üyelerin karar alma süreçlerindeki etkisi azalmış ve sağcı elitlerle ilişkiler geliştirilmiştir. Bu dönüşümün sonucu olarak parti, 1995'te üyelik için öngörülen 35 yaş sınırını kaldırmış ve adını Fidesz–Macar Yurttaş Partisi (Fidesz–Hungarian Civic Party) olarak değiştirmiştir.[34] 1990 ve 1994 seçimlerinde küçük bir liberal parti görünümünde olan Fidesz, Orban'ın liderliğinde giderek merkez sağ ve

---

33 Rudolf Metz/Réka Várnagy, "'Mass,' 'Movement,' 'Personal,' or 'Cartel' Party? Fidesz's Hybrid Organisational Strategy", *Politics and Governance*, 2021, C. 9, S. 4, s. 317–319.

34 Metz/Várnagy, "'Mass,' 'Movement,' 'Personal,' or 'Cartel' Party?", s. 319.

muhafazakâr bir çizgiye kaymış; 1998 seçimlerinde yaklaşık %29,48 oy almıştır. Macaristan Sosyalist Partisi %32,92 oy oranıyla birinci parti olmasına rağmen Fidesz koalisyon kurarak hükümeti oluşturmuş ve Orban ilk kez başbakan olmuştur.[35] 2002 ve 2006 seçimlerinde oylarını artırmasına rağmen sosyalist-liberal blokun hükümeti kurması nedeniyle muhalefette kalan Fidesz, 2000'li yılların ortalarına gelindiğinde merkez sağdaki diğer partileri ya kendi bünyesine katmış ya da siyasal alanda etkisizleştirerek bu alan üzerinde belirleyici bir konuma ulaşmıştır.[36] Parti, 2003 yılında adını Fidesz–Magyar Polgári Szövetség, yani Fidesz–Macar Yurttaş İttifakı (Fidesz–Hungarian Civic Alliance) olarak değiştirmiş; bununla birlikte kamuoyunda ve siyasal literatürde kısaca Fidesz adıyla anılmaya devam etmiştir.[37]

2010 seçimleri öncesinde Macaristan'da mevcut hükümetlere yönelik ciddi bir toplumsal memnuniyetsizlik olmuştur. Sol-liberal koalisyonun 2008 küresel finansal krizinin ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla yeterince başa çıkamaması, yaşam standartlarında düşüşe, siyasal kutuplaşmanın derinleşmesine ve hükümete duyulan güvenin zayıflamasına yol açmıştır. Bu ortam, Fidesz'in iktidara gelişini kolaylaştıran başlıca faktörlerden biri olmuştur.[38]

Bununla birlikte, 2010 seçimleri öncesindeki memnuniyetsizlik yalnızca dönemin hükümetleriyle sınırlı kalmamıştır. Toplumun önemli bir kesiminde, 1989 sonrası demokratik geçiş sürecinin kendisine yönelik de ciddi bir hayal kırıklığı yaşanmıştır. Fidesz bu durumu siyasal olarak etkili biçimde kullanmış ve geçiş sürecini bir demokratikleşme hikâyesinden ziyade, eski elitlerin siyasal güçlerini ekonomik güce dönüştürdükleri bir dönem olarak çerçevelemiştir.[39] Böylece parti, kendisini yalnızca mevcut hükümete karşı bir alternatif olarak

---

35 Inter-Parliamentary Union, "Hungary Parliamentary Chamber: Országgyülés: Elections Held in 1998", *PARLINE Database on National Parliaments*, http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2141_98.htm, erişim tarihi 28.06.2026.

36 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 90.

37 Zsolt Enyedi/Gábor Tóka, "The Only Game in Town: Party Politics in Hungary", *Party Politics in New Democracies*, ed. Paul Webb/Stephen White, Oxford University Press, 2007, s. 149–150.

38 Csaba Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature since 2010", *Legislative Decline in the 21st Century: A Comparative Perspective*, ed. Irina Khmelko/Rick Stapenhurst/Michael L. Mezey, Routledge, 2020, s. 172.

39 Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 245.

değil, post-komünist düzenin bütününe karşı bir siyasal aktör olarak konumlandırmıştır.

2010 öncesinde Macaristan demokrasisi, zayıf kurumsal yapı, sınırlı devlet kapasitesi ve siyaset ile iş dünyası arasındaki gayriresmî ilişkilerin güçlenmesi nedeniyle istikrarsız bir görünüm kazanmıştır. Piyasa ekonomisine geçişin yol açtığı işsizlik, yoksullaşma, toplumsal dışlanma ve eşitsizlikler, geniş kesimlerde ciddi bir memnuniyetsizlik yaratmış; demokratik kurumlar ise bu sorunlara ikna edici çözümler üretememiştir. Bu nedenle toplumun önemli bir bölümü demokratikleşme sürecini özgürleşmeden ziyade güvensizlik, ekonomik kayıp ve sosyal belirsizlikle ilişkilendirmeye başlamıştır. Sonuçta 2010'a gelindiğinde demokrasi hukuken devam etmesine rağmen toplumsal desteği azalan, kurumsal içeriği zayıflayan ve Fidesz'in düzen, istikrar ve güçlü iktidar söylemine alan açan kırılgan bir yapıya dönüşmüştür.[40]

Bu çerçevede, 2010 seçimleri öncesinde Macaristan; siyasal kutuplaşma, popülizm, hükümet karşıtlığı, ekonomik kriz, yolsuzluk iddiaları ve komünizm sonrası dönüşüm sürecinin sonuçlarına yönelik memnuniyetsizliğin aynı anda ortaya çıktığı, literatürde "kusursuz fırtına" (perfect storm) olarak nitelendirilen bir dönemden geçmiştir.[41] Özellikle ekonomik sorunlar ve işsizlik, kamuoyunun en önemli kaygıları arasında yer almıştır. Fidesz, bu sorunlara çözüm üretebileceğini ileri sürerek popülist bir siyasal aktör olarak öne çıkmıştır. İktidara geldikten sonra ise parti, kendisini yalnızca ekonomik ve toplumsal sorunları çözebilecek bir siyasi güç olarak değil, aynı zamanda terörizm ve göç gibi dış tehditlere karşı ulusu koruyan bir aktör olarak da sunmuştur.[42]

Fidesz–KDNP ittifakı, yani Fidesz–Macar Yurttaşlar Birliği ile Hristiyan Demokrat Halk Partisi'nin[43] oluşturduğu koalisyon, 2010

40 Ágh, "The Decline of Democracy", s. 279–280.

41 Bogaards, "De-Democratization in Hungary", s. 1490.

42 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 56–57.

43 KDNP (Kereszténydemokrata Néppárt – Hristiyan Demokrat Halk Partisi), tarihsel kökleri II. Dünya Savaşı sonrasındaki Hristiyan demokrat siyasal geleneğe uzanan ve 1989 sonrasında yeniden örgütlenen; ideolojik olarak Hristiyan demokrasi, aile, din, toplumsal dayanışma ve muhafazakâr değerlere vurgu yapan bir siyasi partidir. Parti, 1990'ların ikinci yarısında yaşadığı iç bölünmeler ve siyasal gerilemenin ardından Fidesz ile giderek yakınlaşmış ve 2006

genel seçimlerinde parlamentodaki 386 sandalyenin 263'ünü (yaklaşık yüzde 68) kazanarak iktidara gelmiş ve böylece Anayasa'yı değiştirmek için gerekli olan üçte iki çoğunluğu elde etmiştir.[44] İttifak içerisinde baskın siyasi aktör, Orban liderliğindeki Fidesz olmuştur. Fidesz–KDNP ittifakı, 2010 seçimlerinden Nisan 2026 seçimlerine ka-

seçimlerinden itibaren ortak seçim ittifakı içerisinde hareket etmeye başlamıştır. Bu işbirliği 2010 sonrasında daha kurumsal ve sürekli bir nitelik kazanmış; iki parti milletvekili, yerel yönetim ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ortak aday ve listelerle yarışmayı, parlamentoda ise siyasi ittifak içerisinde hareket etmeyi öngören bir işbirliği modeli benimsemiştir. 2010, 2014, 2018 ve 2022 seçimlerinde birlikte yarışarak hükümeti oluşturan Fidesz ve KDNP arasındaki ilişki, siyasal ağırlıkları eşit iki parti arasındaki klasik bir koalisyondan ziyade Fidesz'in belirgin biçimde baskın olduğu bir parti ittifakı niteliğindedir. KDNP ayrı örgütsel varlığını ve ayrı parlamento grubunu korumakla birlikte, 2010–2026 döneminde hükümete başbakan yardımcısı, bakan ve devlet sekreteri düzeyinde üyeler vermiş ve hükümet politikalarında Fidesz ile birlikte hareket etmiştir. Bununla birlikte KDNP'nin ikincil siyasal konumu, özellikle 2010 yılında elde edilen anayasal çoğunluk bakımından taşıdığı önemi ortadan kaldırmamaktadır. 386 üyeli parlamentoda Fidesz'in 227 sandalyesi anayasa değişikliği için gerekli 258 sandalyelik üçte iki eşiğine tek başına ulaşmaya yeterli değilken, KDNP'nin 36 milletvekiliyle birlikte ittifakın sandalye sayısı 263'e yükselmiş ve anayasal çoğunluk sağlanmıştır. Fidesz–KDNP işbirliği 2026 seçimlerinde de devam etmiş ve iki parti yine ortak liste ve ortak adaylarla seçime katılmıştır. Ancak 12 Nisan 2026 seçimlerinde ittifak toplam 52 sandalye kazanarak hükümet çoğunluğunu kaybetmiş ve 2010'dan beri devam eden Fidesz–KDNP hükümet dönemi sona ermiştir. Buna rağmen siyasi ittifak sona ermemiş; Fidesz ve KDNP yeni parlamentoda sırasıyla 44 ve 8 milletvekiliyle ayrı parlamento gruplarını koruyarak muhalefette işbirliğini sürdürmüştür. Bu nedenle KDNP, Fidesz ile eşit siyasal ağırlığa sahip bir ortak olmamakla birlikte, 2010'dan günümüze ortak seçim stratejisi, parlamenter işbirliği ve 2010–2026 dönemindeki ortak hükümet pratiği üzerinden Fidesz'in en sürekli siyasal müttefiki olarak değerlendirilmelidir. KDNP hakkında ayrıntılı bilgi için çok sayıda çalışma ve kaynak bulunmaktadır. Bunlardan bazıları için bkz. Zsolt Enyedi, "Organizing a Subcultural Party in Eastern Europe: The Case of the Hungarian Christian Democrats", *Party Politics*, 1996, C. 2, S. 3, s. 377–396; Nick Sitter, "Absolute Power? Hungary Twenty Years after the Fall of Communism", *20 Years Since the Fall of the Berlin Wall: Transitions, State Break-Up and Democratic Politics in Central Europe and Germany*, ed. Elisabeth Bakke/Ingo Peters, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2011, s. 249–269; Balázs Áron Kovács vd., "Hungary", *Nations in Transit 2015*, Freedom House, 2015, https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2015, erişim tarihi 28.08.2026; Inter-Parliamentary Union (IPU), "Hungary – National Assembly, Election of 12 April 2026", *IPU Parline*, https://data.ipu.org/parliament/HU/HU-LC01/election/HU-LC01-E20260412/, erişim tarihi 28.08.2026.

44 Péter Krekó/Zsolt Enyedi, "Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism", *Journal of Democracy*, 2018, C. 29, S. 3, s. 42.

dar gerçekleştirilen dört ardışık genel seçimde de parlamentoda üçte iki çoğunluğu korumayı başarmıştır. Güçlü ve bütünleşik bir muhalefetin bulunmadığı bu dönemde hükümet, siyasal ve anayasal gündemini hayata geçirme konusunda oldukça geniş bir hareket alanına sahip olmuştur.

B. Parti Merkezileşmesi, Liderlik Modeli ve Popülist Siyaset

Disiplinli siyasi partiler, milletvekillerinin özellikle parlamento oylamalarında ve temel siyasi konularda parti tarafından belirlenen ortak tutum doğrultusunda hareket etmelerinin beklendiği ve parti liderliğinin çeşitli siyasi ve örgütsel araçlarla bu birlikteliği sağlayabildiği partilerdir. Parti disiplini, parlamenter hükümet sistemlerinde hükümet istikrarının ve yasama çoğunluğunun koordineli biçimde hareket etmesinin sağlanması bakımından olağan ve işlevsel bir özellik olmakla birlikte, aşırı derecede güçlü olduğunda parlamentonun yürütme karşısındaki özerkliğini zayıflatabilir. Özellikle parti liderliğinin milletvekillerinin siyasi kariyerleri ve parlamento içindeki konumları üzerinde belirleyici olduğu durumlarda, milletvekillerinin parti çizgisinden ayrılma ve hükümet politikalarını eleştirme eğilimleri azalabilmekte; bu durum parlamentodaki müzakere alanını ve yürütme üzerindeki denetimin etkinliğini sınırlandırabilmektedir.[45] Fidesz'in parti yapısı da bu açıdan oldukça merkeziyetçi ve güçlü bir liderlik modeline dayanmaktadır. Parti lideri, milletvekili adaylarının belirlenmesi üzerinde önemli ölçüde kontrol sahibi olup bu durum milletvekillerinin hem bireysel hem de kolektif özerkliğini sınırlandırmaktadır. İç birlik ve disiplini önceleyen hiyerarşik ve yukarıdan aşağıya işleyen bu örgütlenme biçiminde parti içi demokrasinin ve muhalefetin sınırlı kalması, milletvekillerinin parti liderliğinden bağımsız hareket etme imkânını daraltırken, diğer siyasal aktörlerle iş birliği imkânlarını

---

45 Ergun Özbudun, *Anayasalcılık ve Demokrasi*, Yetkin Yayınları, 2019, s. 25–26; Anayurt, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım*, s. 608–610; Christopher J. Kam, *Party Discipline and Parliamentary Politics*, Cambridge University Press, 2009, s. 21–37; Jochen Rehmert, "Party Membership, Pre-Parliamentary Socialization and Party Cohesion", *Party Politics*, 2022, C. 28, S. 6, s. 1081–1093; Udit Bhatia, "Cracking the Whip: The Deliberative Costs of Strict Party Discipline", *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 2020, C. 23, S. 2, s. 255–264.

da sınırlamaktadır.[46] Böylece Fidesz'in yüksek düzeyde disiplinli ve merkeziyetçi parti yapısı, parlamento çoğunluğunun yürütme doğrultusunda hareket etmesini kolaylaştırmış ve parlamentonun yürütme karşısındaki özerkliğinin zayıflamasına katkıda bulunan önemli faktörlerden biri olmuştur.

Parlamenter hükümet sisteminin temel özelliklerinden biri, kuvvetlerin yumuşak ayrılığına dayanması ve yasama ile yürütme organları arasında iş birliğine dayalı bir ilişki öngörmesidir. Özellikle bir siyasi partinin veya siyasi ittifakın parlamentoda çoğunluğu elde etmesi durumunda, hükümet ile parlamento çoğunluğu arasında yakın bir siyasal uyumun ortaya çıkması parlamenter sistemin işleyişinin olağan sonuçlarından biridir.[47] Bununla birlikte, Fidesz'in merkeziyetçi ve yüksek derecede disiplinli parti yapısı, bu yapısal eğilimi daha da güçlendirmiş ve iktidar partisinin parlamento grubunun yürütmeyle büyük ölçüde uyum içinde hareket etmesini sağlamıştır. Buna muhalefetin parçalı ve etkisiz yapısı da eklendiğinde, parlamentonun temel anayasal işlevlerinden biri olan yürütme üzerindeki denetim kapasitesi ciddi ölçüde zayıflamıştır.[48] Bu nedenle Fidesz'in parti örgütlenmesi, yalnızca parti içi ilişkileri şekillendiren bir unsur olarak değil, parlamenter sistemin ve parlamento çoğunluğunun ortaya çıkardığı yasama-yürütme bütünleşmesini güçlendiren ve bu organlar arasındaki ilişkinin niteliğini etkileyen bir faktör olarak da değerlendirilmelidir.

Orban döneminde gerçekleştirilen anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemelerle Başbakanın hükümet içindeki konumu belirgin biçimde güçlendirilmiştir. Başbakana, klasik parlamenter sistemlerde görüldüğü üzere, hükümetin genel siyasetini belirleme, bakanlara görev verme, bakanları ve üst düzey yöneticileri seçme gibi geniş yetkiler tanınmıştır. Bununla birlikte, klasik parlamenter sistemlerden farklı olarak, hükümet programının Parlamento tarafından onaylanması zorunluluğu kaldırılmıştır. Başbakanlık Hükümet Ofisi, Başbakanlık

46 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 773.

47 Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 23. baskı, Yetkin Yayınları, 2023, s. 331–332; Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, s. 242–251; Anayurt, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım*, s. 423–424.

48 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 130.

Kabine Ofisi ve Başbakanlık Ofisi aracılığıyla idari koordinasyon, politika geliştirme, iletişim ve strateji oluşturma süreçleri Başbakanlık etrafında merkezileştirilmiştir. Devlet varlıkları gibi stratejik alanların doğrudan Başbakana bağlanması, kabine sisteminin güçlendirilmesi, süper bakanlıkların yaygınlaştırılması ve Başbakanın Politika Direktörü gibi yeni koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması, karar alma süreçlerinde Başbakanın belirleyici rolünü artırmıştır. Sonuç olarak, 2010 sonrasındaki Orban hükümetlerinde yürütme kaynakları ve karar alma süreçleri büyük ölçüde Başbakanın kontrolünde toplanmış; yönetim giderek daha merkeziyetçi, hiyerarşik ve kişiselleşmiş bir yapıya dönüşmüştür.[49]

Fidesz'i ve Macaristan'da 2010 sonrasında yaşanan anayasal dönüşümü açıklamak bakımından önemli kavramlardan biri de popülizmdir. Akademik literatürde popülizm, gündelik kullanımda sıklıkla ilişkilendirildiği demagoji veya siyasi fırsatçılıktan farklı bir kavram olarak ele alınmaktadır. Mudde'ye göre popülizm, toplumu "saf halk" ile "yozlaşmış elit" olmak üzere homojen ve birbirine karşıt iki gruba ayrılmış olarak gören ve siyasetin halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan bir ideoloji olarak tanımlanabilir.[50] Bu anlayışta halk ile elit arasındaki ayrım, esas olarak ahlaki ve normatif bir karşıtlığa dayanmaktadır. Popülist söylemde halk, erdemli ve meşru siyasal iradenin gerçek taşıyıcısı olarak görülürken; elit, yozlaşmış ve halkın çıkarlarına karşı hareket eden bir grup olarak tasvir edilmektedir. Bu nedenle popülizm, toplumsal ve siyasal çoğulculuğu kabul etmek yerine halkı homojen bir bütün olarak tasavvur etmekte ve siyasal muhalefeti yalnızca farklı görüşlere sahip aktörler olarak değil, halkın gerçek iradesine karşı duran unsurlar olarak değerlendirebilmektedir.[51] Popülist anlayışta genel irade, halkın ortak ve homojen bir siyasal iradeye sahip olduğu varsayımına dayanmakta ve siyasetin bu iradenin ifadesi olması gerektiğini öngörmektedir.[52] Bu çerçevede po-

---

49 Fanni Tanács-Mandák, "The Hungarian Governments in the Decade of Crises (2015–2024)", *Frontiers in Political Science*, 2025, C. 7, s. 11–12.

50 Cas Mudde, "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, 2004, C. 39, S. 4, s. 543.

51 Mudde, "The Populist Zeitgeist", s. 543–544.

52 Cas Mudde/Cristóbal Rovira Kaltwasser, *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2017, s. 16–19.

pülizmin üç temel kavram üzerine kurulduğu söylenebilir: halk, elit ve genel irade.[53]

Bu anlayış, popülist partilerin siyasal temsil iddialarını ve anayasal kurumlarla kurdukları ilişkiyi de şekillendirebilmektedir. Popülist aktörler yalnızca elit karşıtı bir söylem benimsememekte, aynı zamanda sadece kendilerinin gerçek halkı temsil ettikleri iddiasında bulunmaktadır.[54] Böyle bir temsil anlayışında siyasi rakipler, yalnızca alternatif politika ve görüşleri savunan meşru aktörler olarak değil, halkın gerçek iradesini temsil etmeyen veya bu iradeye karşı duran unsurlar olarak görülebilmektedir. Benzer şekilde, halk iradesinin gerçekleştirilmesini sınırladığı düşünülen anayasal ve kurumsal mekanizmalar da meşru denge ve denetim araçlarından ziyade siyasi hedeflerin gerçekleştirilmesi önündeki engeller olarak değerlendirilebilmektedir. Bu durum, popülist partilerin söz konusu kurumları siyasi denetimleri altına almaya, etkisizleştirmeye veya bu kurumların özerkliklerini ve anayasal işlevlerini zayıflatmaya yönelmelerine zemin hazırlayabilmektedir. Fidesz iktidarı döneminde Macaristan'da yaşanan anayasal ve kurumsal dönüşüm de bu çerçevede değerlendirilebilir.[55] Bu bağlamda Fidesz, iktidarı kazanmak ve sürdürmek amacıyla farklı siyasal araçlara başvurmayı meşrulaştıran bir anlayış geliştirmiştir. Popülist partilerin parlamentoya yaklaşımı da bu açıdan paradoksal bir nitelik taşımaktadır. Bu partiler çoğu zaman parlamentoyu kurumsal açıdan ikincil veya önemsiz bir aktör olarak görmelerine rağmen, parlamentoda çoğunluğu elde ettiklerinde bu çoğunluğu kendi siyasal hedeflerini hayata geçirmek için etkin biçimde kullanmaktadır. Fidesz bu dinamiğin açık bir örneğini sunmaktadır. Parti, 2010 öncesinde parlamenter çalışmaları büyük ölçüde ihmal etmiş ve siyasal stratejisini daha çok doğrudan "halka" hitap etmeye dayandırmıştır. Ancak 2010'da iktidara geldikten sonra, vatandaşların siyasal sürece doğrudan katılım sağlayabildiği temel mekanizmalardan biri olan referandumların başlatılmasını önemli ölçüde zorlaştırmış ve bu aracı yalnızca sınırlı biçimde kullanmıştır.[56]

---

53 Mudde/Rovira Kaltwasser, *Populism: A Very Short Introduction*, s. 9.

54 Jan-Werner Müller, *What Is Populism?*, University of Pennsylvania Press, 2016, s. 20.

55 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 773; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 128; Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 49–50.

56 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 773.

Ampirik veriler, Fidesz'in popülist bir parti olarak toplumdaki bazı kaygılara cevap verdiğini göstermektedir. Bu veriler, Fidesz'in iktidarını yalnızca kurumsal dönüşümler yoluyla değil, aynı zamanda toplumsal kaygıları yönetme kapasitesi üzerinden de pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. 2009'da ekonomik durumdan endişe duyanların oranı %51 iken, bu oran 2016'da %15'e kadar gerilemiş; 2021'de ise %23 seviyesinde kalmıştır. İşsizlik kaygısında ise daha belirgin bir düşüş görülmüştür. 2009'da %57, 2010'da %61 olan bu oran, 2015 sonrasında yaklaşık %10'a, 2021'de ise %5'e inmiştir. Ekonomik ve sosyal güvencesizlik algısındaki bu azalma, Fidesz'in seçmen desteğini sürdürmesinde önemli bir rol oynamıştır. Parti bu desteği, yeniden dağıtım politikaları, aile merkezli sosyal yardımlar ve belirli toplumsal gruplara yönelen destek mekanizmaları aracılığıyla güçlendirmiştir.[57]

Fidesz'in seçmen desteğini pekiştirmek için başvurduğu yöntemlerden biri de kriz yaratma veya kriz söylemini sürekli canlı tutma stratejisidir. Bu stratejinin en belirgin örnekleri göç ve terörizm konularında görülmektedir. 2009 yılında Macarların yalnızca %1'i göç ve terörizmden endişe duyduğunu belirtmiştir. 2014 yılına kadar bu oranlar oldukça düşük seyretmiş; terörizm kaygısı %1, göç kaygısı ise %3 düzeyinde kalmıştır. Ancak 2015 sonrasında dış tehdit algılarında belirgin bir artış yaşanmış; göç kaygısı 2016'da %68'e, terörizm kaygısı ise 2017'de %45'e ulaşmıştır. 2021 yılında ise göç kaygısı %33, terörizm kaygısı %18 olarak ölçülmüştür.[58] Bu veriler, Fidesz'in seçmen desteğini yalnızca ekonomik ve sosyal kaygıların azalması üzerinden değil, aynı zamanda göç ve terörizm gibi dış tehdit algılarını siyasal olarak mobilize ederek de sürdürdüğünü göstermektedir.

Fidesz, Avrupa'da meydana gelen terör saldırılarını ve düzensiz göç hareketlerini Macaristan'ın güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak sunmuştur. Özellikle 2015 sonrasında hükümet, göç ve güvenlik konularını siyasal söylemin merkezine yerleştirmiş ve bu meseleleri ulusal egemenlik ile kamu düzeni açısından varoluşsal tehditler olarak çerçevelemiştir. Hükümet yanlısı medya kuruluşları da bu söylemin yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynamış; göç ve terörizm arasın-

57 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 56–57.
58 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 56–57.

daki ilişkiyi sıklıkla vurgulayarak toplumsal tehdit algısının güçlenmesine katkıda bulunmuştur.[59]

Popülist bir parti olarak Fidesz, 2010 yılından bu yana liberal anayasalcılığı açıkça reddeden bir siyasal çizgi izlemiş ve giderek daha fazla illiberal muhafazakâr bir yönetim modeliyle ilişkilendirilmiştir. Parti, bu yönelimi milliyetçilik, Hristiyan kimlik siyaseti ve paternalist sosyal politikalar aracılığıyla hayata geçirmiştir.[60] Bu nedenle Fidesz dönemi, literatürde özellikle "paternalist popülizm",[61] "illiberal devlet"[62] ve Macaristan'a özgü bir "illiberal demokrasi"[63] modeli gibi kavramlarla tanımlanmıştır. Genel olarak bu dönem, popülist, illiberal ve demokratik standartlardan uzaklaşan bir yönetim anlayışıyla karakterize edilmiştir.[64]

C. Anayasal Çoğunluğun Araçsallaştırılması ve Kurumsal Dönüşüm

Fidesz'in iktidarını pekiştirmek ve diğer anayasal organlar ile siyasal aktörler üzerindeki etkisini artırmak için başvurduğu temel yöntem, Anayasa'yı değiştirmeye yetecek parlamento çoğunluğunu etkin biçimde kullanması olmuştur. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere Fidesz–KDNP, sahip olduğu üçte iki çoğunluğa dayanarak ilk dört yıllık iktidar döneminde yeni bir anayasa, yeni bir seçim sistemi ve yeni bir Parlamento İçtüzüğü kabul etmiş; böylece yasama organının yürütmenin etkisine daha açık hâle gelmesini kolaylaştıran düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur.[65]

---

59 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 57; Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 94.

60 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 88.

61 Zsolt Enyedi, "Illiberal Conservatism, Civilisationalist Ethnocentrism, and Paternalist Populism in Orbán's Hungary", *Contemporary Politics*, 2024, C. 30, S. 4, s. 494–495; Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 91.

62 Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 246.

63 Cordelia Buchanan Ponczek, "What Can We Do About Poland and Hungary?", *Center for European Policy Analysis*, 2021, https://cepa.org/comprehensive-reports/what-can-we-do-about-poland-and-hungary/, erişim tarihi 26.05.2026, s. 4.

64 Sebastian Kubas, "Illiberal Democracy in the Comparative Analysis of Hungary and Poland", *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, 2022, C. 2, S. 66, s. 255; Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 248.

65 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 171.

Bu süreçte hükümet, en önemli kararlar bakımından dahi muhalefetin desteğine ihtiyaç duymamıştır. Genel olarak iktidar çoğunluğu, yasaları şeffaflıktan ve anlamlı kamusal müzakereden yoksun usullerle, çoğu zaman yalnızca birkaç gün içinde kabul etmiş; bu durum muhalefet milletvekillerinin parlamentoda kayda değer bir tartışma yürütme imkânını ya tamamen ortadan kaldırmış ya da son derece sınırlamıştır.[66] Nitekim yeni Anayasa da muhalefetin desteği olmaksızın ve halkoylamasına sunulmadan kabul edilmiştir.[67]

Orban'ın kontrolündeki bu parlamento çoğunluğu, Fidesz iktidarının güçlendirilmesi ve sürdürülmesi açısından son derece işlevsel olmuştur. Zira söz konusu çoğunluk, partiye diğer devlet kurumlarını zayıflatma, yeniden şekillendirme veya kontrol altına alma imkânı sağlamasının yanı sıra anayasal düzeni de önemli ölçüde dönüştürme olanağı vermiştir. 1949 Anayasası'nın 1989 sonrasında yürürlükte olan 24. maddesi, anayasa değişikliklerinin kabulü için milletvekillerinin üçte ikisinin oyunu aramaktaydı. Bununla birlikte, 1995 tarihli XLIV sayılı Kanunla Anayasa'nın 24(5). maddesine eklenen hüküm uyarınca, yeni anayasanın hazırlanmasına ilişkin ayrıntılı kuralları belirleyen düzenlemenin kabulü için milletvekillerinin beşte dördünün oyu gerekliydi.[68] Fidesz-KDNP, 5 Temmuz 2010 tarihinde sahip olduğu üçte iki çoğunluğu kullanarak Anayasa'nın 24(5). maddesinde yer alan bu beşte dört şartını yürürlükten kaldırmış[69] ve böylece yeni anayasanın hazırlanmasına ilişkin usulün geniş bir siyasal uzlaşmaya dayanmasını öngören önemli bir sınırlamayı ortadan kaldırmıştır. Ardından Fidesz, 2011 yılında yeni Temel Kanun'u muhalefetin desteğine ihtiyaç duymaksızın üçte iki çoğunlukla kabul etmiş ve söz konusu metin

---

66 Zoltán Szente, "How Populism Destroys Political Representation: (Anti-) Parliamentary Reforms in Hungary after 2010", *DPCE Online*, 2019, C. 39, S. 2, s. 1613, https://doi.org/10.57660/dpceonline.2019.748.

67 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 172.

68 Petra Bárd/Laurent Pech, "How to Build and Consolidate a Partly Free Pseudo Democracy by Constitutional Means in Three Steps: The 'Hungarian Model'", *Working Paper No. 4*, Ekim 2019, s. 8.

69 Kriszta Kovács/Gábor Attila Tóth, "Hungary's Constitutional Transformation", *European Constitutional Law Review*, 2011, C. 7, s. 187; *Az Alkotmány 2010. július 5-i módosítása a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról*, 05.07.2010, § 2(2), *Nemzeti Jogszabálytár*, https://njt.jog.gov.hu/jogszabaly/2010-20102-AM-00, erişim tarihi 14.08.2026.

2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[70] Beşte dört çoğunlukla korunan bu güvencenin üçte iki çoğunlukla kaldırılması ise doktrinde tartışmalı bulunmuş ve bazı yazarlar tarafından anayasaya aykırı anayasa değişikliği olarak nitelendirilmiştir.[71]

Yeni Anayasa, bir yandan Fidesz hükümetini güçlendirirken diğer yandan gelecekteki parlamento çoğunluklarının hareket alanını daraltan çeşitli hükümler getirmiştir. Öncelikle seçim sistemi, vergi politikaları ve aile hukuku gibi birçok önemli konu, yalnızca üçte iki çoğunlukla değiştirilebilen kardinal kanunlar[72] aracılığıyla düzenlenmiştir.

---

70 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774.
Bu noktada dikkat çekilmesi gereken husus, Yeni Anayasa'nın Parlamento tarafından yalnızca üç gün içinde kabul edilmiş olmasıdır. Böylesine temel bir anayasal metnin kapsamlı ve anlamlı bir parlamento tartışmasına konu edilmeden onaylanması, yasama organının karar alma sürecindeki etkisinin büyük ölçüde zayıfladığını ortaya koymaktadır.

71 Andrew Arato, "Orbán's (Counter-)Revolution of the Voting Booth and How it was Made Possible", *Verfassungsblog*, 16.04.2011, https://verfassungsblog.de/orbns-counter-revolution-voting-booth/, erişim tarihi 14.08.2026; Taha Kurt, "Anayasal Düzenin Koruyuculuğundan Sıradan Bir Mahkemeye Evrilme Örneği Olarak Macaristan Anayasa Mahkemesi", *SÜHFD*, 2023, C. 31, S. 4, s. 1766.

72 Macaristan hukukunda kardinal kanunları (cardinal laws, sarkalatos törvények), Temel Kanun'un belirli konuların düzenlenmesi için öngördüğü ve kabul edilmeleri ile değiştirilmeleri Parlamento'da hazır bulunan milletvekillerinin üçte ikisinin oyunu gerektiren özel bir kanun kategorisidir. Venedik Komisyonu, kardinal kanunları karşılaştırmalı hukukta "organik kanunlar" (organic laws) olarak bilinen düzenlemelerle ilişkilendirmektedir. Bu kanunlar, anayasal önem taşıyan belirli alanlarda olağan parlamento çoğunluklarının tek başına değişiklik yapmasını zorlaştırarak daha geniş siyasal uzlaşmayı ve hukuki istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, 2011 tarihli Temel Kanun'da yargı, kamu maliyesi, seçim sistemi ve güvenlik kurumları gibi çok sayıda alanın kardinal kanunlarla düzenlenmesinin öngörülmesi, bu mekanizmanın kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Venedik Komisyonu da kardinal kanunların sosyal ve ekonomik politika gibi olağan siyasal rekabete açık alanlara yayılmasının, gelecekteki parlamento çoğunluklarının farklı politikalar uygulama imkânını sınırlayabileceğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle kardinal kanunlar, Macaristan'da yalnızca uzlaşma sağlayan bir yasama tekniği değil, aynı zamanda nitelikli çoğunluğun kurumsal ve siyasal tercihlerini sonraki yasama dönemlerine taşıyabilen bir anayasal sağlamlaştırma mekanizması olarak da değerlendirilebilir. Macaristan'daki kardinal kanunlarına ilişkin literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bkz. *The Fundamental Law of Hungary*, madde T(4); Venice Commission, *Opinion on the New Constitution of Hungary*, paragraflar 22–27; Mauro Mazza, "The Hungarian Fundamental Law, the New Cardinal Laws and European Concerns", *Acta Juridica Hungarica*, 2013, C. 54, S. 2, s. 142; Boldizsár Szentgáli-

Bunun sonucu olarak, Fidesz'in iktidarı kaybetmesi hâlinde dahi, üçte iki çoğunluğa sahip olmayan gelecekteki hükümetler ve parlamento çoğunlukları bu politika tercihlerini kolaylıkla değiştiremeyecektir. Bu bakımdan Fidesz, iktidarda bulunduğu dönemde bu düzenlemelerden yararlanmış; aynı zamanda yargı, temel haklar, kiliselerin statüsü ve seçim sistemi gibi birçok alanda kendi tercihlerini görev süresinin ötesine taşıyarak anayasal düzeyde kurumsallaştırmıştır.[73]

III. YASAMAYA KARŞI YÜRÜTME HAKİMİYETİNİN PEKİŞMESİ

2010 sonrasında Fidesz hükümeti, sahip olduğu üçte iki parlamento çoğunluğunu yalnızca anayasal ve kurumsal reformları gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda yasama işleyişini yürütme lehine yeniden şekillendirmek için de kullanmıştır. Lider merkezli ve disiplinli parti yapısı, hükümetin parlamento grubu üzerinde güçlü bir denetim kurmasını kolaylaştırmış; bu durum Fidesz milletvekillerinin hükümetin siyasal hedefleri doğrultusunda uyumlu biçimde hareket etmesine imkân sağlamıştır. Bu nedenle Macaristan'da parlamento çoğunluğu, yürütme karşısında bağımsız bir denetim ve müzakere aktörü olmaktan giderek uzaklaşmış; hükümet politikalarının yasalaştırılmasını sağlayan işlevsel bir araca dönüşmüştür.

Bu dönüşümün ilk boyutu, yasama çalışmalarının ve kanun yapım sürecinin iktidar çoğunluğu tarafından kontrol altına alınmasıdır. Her ne kadar teorik olarak Parlamento ve milletvekilleri bireysel olarak kanun yapım sürecinde aktif bir rol oynuyor gibi görünse de, uygulamada iktidar partisi milletvekilleri tarafından sunulan tekliflerin neredeyse otomatik biçimde kabul edilmesi, buna karşılık muhalefet tarafından sunulan önerilerin sistematik olarak engellenmesi parlamentonun kurumsal özerkliğini önemli ölçüde zayıflatmıştır.[74] Nitekim muhalefetin

---

Tóth, "Some Constitutional Dimensions of Legislation with Supermajority in an Illiberal Context: What Might Be Learnt from the Case of Hungary?", *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences*, 2025, C. 5, S. 2, s. 39–46; Kurt, "Anayasal Düzenin Koruyuculuğundan Sıradan Bir Mahkemeye Evrilme Örneği Olarak Macaristan Anayasa Mahkemesi", s. 1735–1736.

73 Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 246–247; Oğuz, "Popülizm, Otoriterleşme ve Parlamentosuzlaşma", s. 73.

74 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 129–130.

zaman zaman aktif ve örgütlü bir yasama faaliyeti yürütmesine rağmen, iktidar çoğunluğunun yasama işleyişi ve komisyonlar üzerindeki hakimiyeti bu faaliyetlerin somut sonuç doğurmasını büyük ölçüde engellemiştir. 2014 seçimleri sonrasında oluşan parlamentonun ilk iki yılında, yani 2014–2016 döneminde, muhalefet tarafından sunulan kanun tekliflerinin %99,2'sinin genel kurul gündemine ulaşamadan engellenmesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.[75] Bu veri, muhalefetin yasama sürecine biçimsel olarak katılabilmesine rağmen karar alma süreçleri üzerinde gerçek bir etki yaratamadığını göstermektedir.

Fidesz döneminde yasama sürecinin yürütme lehine dönüştürülmesinde milletvekillerinin bireysel teklifleri de stratejik bir araç olarak kullanılmıştır. Fidesz hükümeti döneminde, hükümet tarafından hazırlanan bazı düzenlemeler, hükümet tasarısı olarak sunulmaları hâlinde tabi olacakları daha kapsamlı hazırlık, koordinasyon ve kamuoyu istişaresi süreçlerinden kaçınmak amacıyla iktidar milletvekilleri aracılığıyla kanun teklifi olarak Parlamento'ya sunulmuştur.[76] İktidar çoğunluğu bu yöntemi, yasama sürecini hızlandırmak ve siyasi sorumluluğu daha dolaylı hâle getirmek amacıyla da kullanmıştır. Kardinal kanun niteliğindeki yeni seçim kanununun kabulü gibi anayasal ve siyasal açıdan son derece önemli konularda dahi bu yönteme başvurulması,[77] söz konusu usulün istisnai bir araç olmaktan çıkarak sistematik bir yönetim tekniğine dönüştüğünü göstermektedir.

Yasama işleyişindeki ikinci önemli dönüşüm, 2014 yılında İçtüzükte yapılan değişikliklerle gerçekleşmiştir. Fidesz, daha önce kabul edilen düzenlemeler sonucunda milletvekili sayısının azalmasıyla küçülen Parlamento yapısına ve değiştirilen seçim sistemine uyum sağlanması gerektiğini ileri sürerek, 2014 seçimleri öncesinde İçtüzük'ün yenilenmesini savunmuştur.[78] Her ne kadar milletvekili sayısının azaltılması ve yeni seçim sisteminin kabul edilmesi bu değişikliklerin gerekçesi olarak sunulmuş olsa da, değişimlerin temel sonucu genel kurulun yasama sürecindeki rolünün zayıflatılması ve hükümetin tercih ettiği kanunların daha hızlı biçimde kabul edilmesinin kolaylaştırılması olmuştur.

---

75 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 170–171.
76 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 176-177.
77 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 172.
78 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 175.

Bu kapsamda en dikkat çekici değişikliklerden biri, kanun tasarı ve tekliflerinin genel kurulda ikinci kez görüşülmesi aşamasının kaldırılmasıdır. Böylece Macaristan, parlamento genel kurulunda kanun tekliflerinin ikinci görüşme aşamasında müzakere edilmesine imkân tanımayan tek Avrupa ülkesi haline gelmiştir.[79] Yeni İçtüzük kurallarına göre tekliflerin ayrıntılı görüşmesi genel kurulda değil, ilgili ihtisas komisyonlarında yapılmaktadır. Komisyon tarafından kabul edilen teklif daha sonra önerilen değişikliklerin birleştirildiği Yasama Komisyonuna gönderilmekte ve bu aşamadan sonra genel kurulun önüne gelmektedir. Ancak genel kurul, bu aşamada değişiklik önerilerini ayrıntılı biçimde tartışma ve değerlendirme imkânına sahip değildir;[80] fiilen yalnızca teklif üzerinde genel görüşme yapmak ve nihai oylamayı gerçekleştirmekle sınırlı bir rol üstlenmektedir. Bu düzenleme, yasama çalışmalarının müzakere merkezini genel kuruldan komisyonlara kaydırmış ve özellikle muhalefetin görünürlüğünü ve etkisini önemli ölçüde azaltmıştır.[81] Sonuçta genel kurul, yasama çalışmalarının esaslı bir müzakere ve karar alma mercii olmaktan uzaklaşmış; büyük ölçüde sembolik ve onaylayıcı bir işleve indirgenmiştir. Bu durum, parlamentonun müzakereci niteliğini zayıflatmış ve yasama çalışmalarının şeffaflığını önemli ölçüde azaltmıştır.

Bu yeni yapının merkezinde ise, yapılan değişiklikle kurulan ve yasama çalışmalarında belirleyici bir konuma getirilen Yasama Komisyonu yer almaktadır. Genel kurul oylamasından önce son inceleme mercii olarak görev yapan bu komisyon, tüm kanun teklifleri üzerinde nihai değişiklik yapma yetkisine sahiptir. Diğer komisyonlar tarafından kabul edilen değişiklik önerileri dahi Yasama Komisyonu tarafından yeniden değerlendirilebilmekte; genel kurulun nihai oylamasına sunulan metin ise bu komisyon tarafından onaylanan birleştirilmiş metin olmaktadır. Bu nedenle Yasama Komisyonu, bazı akademisyenler tarafından "ikinci meclis" veya "küçük parlamento" olarak nitelen-

79 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 135–136; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1613–1614.

80 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 136–137; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1613–1614.

81 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 176.

dirilmiştir.[82] Yasama Komisyonu tarafından kabul edilen bir teklif üzerinde genel kurul aşamasında artık esaslı değişiklik yapılamamakta; teklif, büyük ölçüde komisyon tarafından şekillendirilen hâliyle nihai oylamaya sunulmaktadır. Genel kurulun ek müzakere yürütme veya yeni değişiklikler yapma ihtiyacı duyması hâlinde dahi buna imkân tanınmaması,[83] Yasama Komisyonu'nu yasama sürecinin belirleyici aktörü hâline getirirken genel kurulun karar alma işlevini önemli ölçüde sınırlamıştır.[84] Ayrıca Cumhurbaşkanı tarafından yeniden görüşülmek üzere Parlamento'ya geri gönderilen kanun teklifleri üzerinde de bu komisyona münhasır yetki tanınması,[85] komisyonun yasama sürecindeki merkezi konumunu daha da güçlendirmiştir.

2014 yılında kabul edilen blok oylama yöntemi de parlamenter müzakereyi ve milletvekillerinin yasama metinleri üzerindeki etkisini sınırlayan bir diğer önemli düzenlemedir. Bu yönteme göre Parlamento, kanun tekliflerine ilişkin değişiklik önergelerini ayrı ayrı oylayamamakta; yalnızca Yasama Komisyonu tarafından kabul edilen tüm değişiklikleri içeren tek bir paketi kabul veya reddedebilmektedir. Böylece tekliflerin münferit hükümleri ayrı ayrı tartışılamamakta, kabul veya reddedilememektedir. Parlamentonun kanun teklifleri üzerinde madde bazında gerçek bir tercih ortaya koyamaması, yasama faaliyetinin müzakereci niteliğini zayıflatmış ve Parlamento'nun giderek şekli bir onay makamı haline geldiği yönündeki eleştirileri güçlendirmiştir.[86]

Yasama çalışmalarının yürütme lehine dönüştürülmesinde hızlandırılmış usuller de önemli bir rol oynamıştır. Yeni İçtüzük, "ivedi usul" ve "istisnai usul" mekanizmalarını hükümetin Parlamento üzerindeki kontrolünü arttıracak biçimde yeniden düzenlemiştir. Bu kapsamda parlamentodaki müzakere için öngörülen asgari sürenin altı güne kadar indirilebilmesi ve bir kanun teklifinin hızlandırılmış usule tabi tu-

82 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 175; Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 131–138.

83 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 175; Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 130–131.

84 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774.

85 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 175–176.

86 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 137–138; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1614–1615.

tulması için gereken çoğunluğun beşte dörtten üçte ikiye düşürülmesi dikkat çekicidir.[87] Böylece Fidesz, sahip olduğu nitelikli çoğunluk sayesinde yasama süreçlerini olağan müzakere mekanizmalarından büyük ölçüde bağımsız biçimde hızlandırabilmiştir. 2010–2014 yasama döneminde uygulanan "istisnai ivedi usul" ise nihai oylamanın kararın alınmasını takip eden gün yapılmasına imkân tanımış ve yürütmenin yasama süreci üzerindeki etkisini daha da görünür hale getirmiştir.[88] Her ne kadar bu usul 2014 yılında kaldırılmış olsa da, söz konusu dönem Fidesz'in yasama sürecini olağan denge ve denetim mekanizmalarından arındırma eğilimini açık biçimde ortaya koymuştur.

Bu usuli dönüşüme, torba kanunların giderek daha yaygın kullanılması da eşlik etmiştir.[89] Birbiriyle doğrudan ilgisi bulunmayan düzenlemelerin aynı kanun metni içinde birleştirilmesi, hem milletvekillerinin hem de kamuoyunun düzenlemeleri ayrıntılı biçimde incelemesini zorlaştırmıştır. Torba kanun yöntemi, yasama çalışmalarını teknik olarak hızlandırmakla birlikte, kanunların şeffaflığını ve öngörülebilirliğini azaltmış; parlamento müzakerelerini daha karmaşık ve etkisiz hale getirmiştir. Bu nedenle torba kanun pratiği, Fidesz döneminde yasama organının yürütmenin ihtiyaçlarına hızlı cevap veren bir kanun üretim mekanizmasına dönüşmesinin önemli araçlarından biri olmuştur.

Parlamentonun zayıflatılmasının üçüncü boyutu, denetim mekanizmalarının etkisizleştirilmesidir. Bu bağlamda en dikkat çekici örneklerden biri Bütçe Konseyidir. Devlet bütçesinin kabulü, Bütçe Konseyinin önceden vereceği onaya bağlanmıştır. Bu Konsey yalnızca danışma niteliğinde bir organ değildir; zira Parlamento, Konseyin onayı olmaksızın devlet bütçesini kabul edememektedir. Konseyin onay vermeyi reddetme yetkisi belirli koşullara tabi olsa da, kararlarının herhangi bir yargısal veya siyasal denetime tabi olmaması bu yetkiyi fiili bir veto mekanizmasına dönüştürmektedir. Ayrıca Konseyin üyelerinin belirlenmesinde yürütme organının ve parlamentodaki çoğun-

87 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774.

88 Fanni Tanács-Mandák, "The Hungarian Parliament in the Shadow of Crisis (2015–2023)", *Proceedings of the Central and Eastern European eDem and eGov Days 2024*, ACM, 2024, s. 269.

89 Oğuz, "Popülizm, Otoriterleşme ve Parlamentosuzlaşma", s. 74; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1616.

luğun etkili olması, yasama organının kamu maliyesi üzerindeki denetim kapasitesini daha da sınırlamaktadır.[90] Bu yönüyle Bütçe Konseyi, parlamentonun en temel yetkilerinden biri olan bütçe hakkını istisnai biçimde sınırlandıran kurumsal bir araç haline gelmiştir.[91]

Benzer biçimde, araştırma komisyonlarının kurulması da muhalefet aleyhine zorlaştırılmıştır. Değişiklik öncesinde bir araştırma komisyonunun kurulabilmesi için milletvekillerinin beşte birinin kabul oyu yeterliyken, reform sonrasında böyle bir komisyonun kurulması milletvekillerinin salt çoğunluğunun kabul oyuna bağlanmıştır. Bu değişiklik, muhalefetin tek başına araştırma komisyonu kurmasını neredeyse imkânsız hale getirmiştir.[92] Böylece Parlamento'nun yürütmeyi denetleme araçlarından biri olan araştırma komisyonları, iktidar çoğunluğunun rızasına bağlı hale gelmiş ve denetim işlevi önemli ölçüde zayıflamıştır.

Muhalefetin parlamentodaki faaliyetlerini sınırlayan bir diğer araç ise Parlamento Başkanının yetkilerinin genişletilmesi olmuştur. 2012 tarihli düzenlemeyle Parlamento Başkanına, milletvekillerini genel kurul oturumundan çıkarma, maaş kesintisi yoluyla mali yaptırım uygulama, parlamenter hakları askıya alma ve istisnai durumlarda güvenlik görevlilerine milletvekilini zorla salondan çıkarma talimatı verme yetkileri tanınmıştır. Reform öncesinde Başkanın yetkileri daha çok içtüzük ihlallerine karşı uyarıda bulunmak ve gerektiğinde konuşma hakkını geri almakla sınırlıyken, yeni düzenleme Başkanlığı parlamenter disiplin üzerinde çok daha güçlü bir aktör haline getirmiştir.[93]

Parlamento Başkanının çoğunlukla iktidar partisinden seçildiği ve genişletilen bu yetkilerin uygulamada daha çok muhalefet milletve-

---

90 *The Fundamental Law of Hungary*. Anayasa'nın 44. maddesine göre Macaristan Bütçe Konseyi üç üyeden oluşmaktadır: Bütçe Konseyi Başkanı, Macaristan Merkez Bankası Başkanı ve Sayıştay Başkanı. Bütçe Konseyi Başkanı Cumhurbaşkanı tarafından altı yıllığına atanırken, 41. madde uyarınca Macaristan Merkez Bankası Başkanı da Cumhurbaşkanı tarafından altı yıllık bir süre için atanır. Buna karşılık, 43. maddeye göre Sayıştay Başkanı, Ulusal Meclis üyelerinin üçte iki çoğunluğunun oyuyla on iki yıllık bir süre için seçilmektedir. Bu yapı, Konsey üyelerinin belirlenmesinde hem yürütme organının hem de parlamentodaki iktidar çoğunluğunun belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

91 Oğuz, "Popülizm, Otoriterleşme ve Parlamentosuzlaşma", s. 74; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1611.

92 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 775.

93 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 775.

killerine karşı kullanıldığı dikkate alındığında, söz konusu reformun parlamento içi muhalefeti kontrol etmeye yönelik önemli bir araç işlevi gördüğü söylenebilir. Nitekim uygulamada, iktidar çoğunluğu tarafından seçilen başkanların özellikle disiplin yaptırımlarında tarafsız davranmadığı; mali cezalar, oturumdan çıkarma ve parlamenter hakların askıya alınması gibi tedbirlerin büyük ölçüde muhalefet milletvekillerine yöneltildiği görülmektedir.[94]

Bunun yanı sıra, yasama faaliyetlerine ilişkin konuşma sürelerinin kısaltılması ve görsel materyal kullanımına getirilen sınırlamalar,[95] muhalefet milletvekillerinin yasama sürecine etkili biçimde katılma kapasitesini daraltmıştır. Bu durum, parlamenter muhalefetin yalnızca karar alma süreçlerinden değil, kamusal görünürlük ve siyasal ifade alanlarından da dışlanmasına yol açmıştır.

Bütün bu gelişmeler, Parlamento'nun yalnızca yasama ve denetim fonksiyonunu değil, aynı zamanda kamusal meselelerin açık biçimde tartışıldığı bir müzakere zemini olma niteliğini de zayıflatmıştır. Parlamentodaki çoğunluğun hükümet çıkarları doğrultusunda hareket etmesi, kamuya ait medya kuruluşları başta olmak üzere medyanın partizan niteliği, parlamento tartışmalarının kamuoyu nezdindeki görünürlüğünün sınırlı kalması ve hükümet ile muhalefet arasındaki yüksek düzeyde kutuplaşma bu zayıflığı daha da derinleştirmiştir.[96] Böylece Parlamento, siyasal kararların tartışılarak şekillendirildiği bir kurum olmaktan giderek uzaklaşmış ve büyük ölçüde iktidar çoğunluğunun tercihlerini hukuki biçime dönüştüren bir yapıya yaklaşmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca muhalefetin yasama sürecindeki etkisini azaltmamış, aynı zamanda farklı siyasal görüşlerin kamuoyu önünde karşı karşıya geldiği, hükümet politikalarının gerekçelendirildiği ve alternatif politikaların tartışıldığı bir kamusal müzakere alanı olarak Parlamento'nun işlevini de önemli ölçüde zayıflatmıştır.

---

94 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 132–133; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1615–1616.

95 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 177.

96 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 130. Muhalefet partilerinin Macaristan'daki konumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Réka Várnagy/Gabriella Ilonszki, "Hungary: The De(con)struction of Parliamentary Opposition", *Opposition Parties in European Legislatures: Conflict or Consensus?*, ed. Elisabetta De Giorgi/Gabriella Ilonszki, Routledge, 2018.

Bu süreci ortaya koyan ampirik çalışmalar, yasama faaliyet sürelerinin giderek kısaldığını, hükümete yönelik denetim ve etki analizlerinden kaçınmak amacıyla kanun tekliflerinin bireysel milletvekilleri aracılığıyla sunulduğunu, hükümet lehine çıkarılan yasaların hacminde dönemsel artışlar yaşandığını ve hızlandırılmış yasama usullerine daha sık başvurulduğunu göstermektedir. Aynı çalışmalar, torba kanunların yaygınlaştığını, ihtisas komisyonlarının rolünün azaldığını, Yasama Komisyonunun öneminin arttığını, genel kurulun ve muhalefetin etkisinin zayıfladığını ve parlamenter denetim mekanizmalarının işlevsizleştiğini ortaya koymaktadır.[97]

Bu bulgular, Fidesz'in yasama organı üzerindeki yürütme hakimiyetini tek bir mekanizmaya dayandırmadığını; aksine farklı dönemlerde değişen yoğunluklarda kullanılan usuli ve kurumsal araçlar aracılığıyla bu hakimiyeti pekiştirdiğini göstermektedir. Örneğin, 2010 sonrası ilk yasama döneminde bireysel milletvekili teklifleri ve ivedi yasama usulleri öne çıkarken, sonraki dönemlerde torba kanunların yaygınlaşması ve muhalefeti hedef alan disiplin yaptırımlarının artırılması daha belirgin araçlar haline gelmiştir.[98]

Bu dönüşümün hukuki sonuçları da oldukça önemlidir. Kanun yapım sürecinin temel ilkelerini zayıflatan uygulamalar, hukuki güvenlik ilkesini ve yasa kalitesini olumsuz etkilemiştir. Geçmişe etkili kanunların kabul edilmesi, kazanılmış hakların ortadan kaldırılması ve kişilerin meşru beklentilerine yeterince saygı gösterilmemesi bu sorunların başlıca örnekleri arasında yer almaktadır. Ayrıca kanunların sık sık değiştirilmesi ve kabul edilen çok sayıda düzenlemenin mevcut mevzuatı tadil etmeye yönelik olması, yasama faaliyetinin öngörülebilirliğini azaltmıştır.[99] Bu durum, Parlamento'nun genel, soyut ve istikrarlı kurallar koyan bir kurum olma işlevinin zayıfladığını göstermektedir.

---

97 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 775–781; Tanács-Mandák, "The Hungarian Parliament in the Shadow of Crisis"; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 138–142; Tanács-Mandák, "The Hungarian Governments in the Decade of Crises"; Franziska Wagner/Zsolt Enyedi, "They can do it. Positive Authoritarianism in Poland and Hungary", *Frontiers in Political Science*, 2024, C. 6, s. 5–9.

98 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 782.

99 Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1616.

Parlamentonun zayıfladığını gösteren bir diğer unsur ise kişiselleştirilmiş kanun yapma pratiğinin yaygınlaşmasıdır. Yürütmenin etkisi altında çıkarılan bazı düzenlemeler belirli kişi veya gruplara ayrıcalıklar, muafiyetler ya da özel haklar tanımış; böylece genel hukuk düzeni içerisinde istisnalar ve boşluklar yaratmıştır. Bu bağlamda Parlamento, giderek yürütmenin belirli kişilere avantaj sağladığı, onları ödüllendirdiği veya çeşitli kolaylıklar sunduğu bir araç olarak algılanmaya başlamıştır. Bu gelişme, parlamentonun tarafsız ve genel kurallar koyan bir yasama organı olma niteliğinin zayıflamasına ve yürütmenin siyasal tercihlerini hayata geçiren bir mekanizmaya dönüşmesine neden olmuştur.[100]

Parlamento üzerindeki yürütme hâkimiyetinin pekişmesinin bir diğer boyutu, yasama organının oluşumunu belirleyen seçim sisteminin yeniden yapılandırılmasıdır. Fidesz hükümetinin 2011 yılında gerçekleştirdiği seçim reformu, yalnızca seçimlerin teknik çerçevesini değiştirmemiş; iktidar partisinin parlamentodaki üstünlüğünü sürdürmesini kolaylaştıran kurumsal koşullar da yaratmıştır. Söz konusu düzenlemeler, Fidesz'in baskın parti konumunu güçlendirirken muhalefetin temsil ve rekabet imkânlarını daraltmış; böylece Macaristan'da siyasal temsilin niteliğinin zayıflamasına katkıda bulunmuştur.[101]

Reformun önemli unsurlarından biri, 2014 yasama döneminin başlangıcından itibaren parlamentodaki sandalye sayısının 386'dan 199'a düşürülmesidir. Bu reform, gereksiz parlamenter tartışmaları azaltacağı ve maliyetleri düşüreceği gerekçesiyle savunulmuş olsa da, hükümete siyasi avantaj sağlayan bir düzenleme niteliği taşımıştır. Zira daha küçük bir parlamentoda iktidar partisinin milletvekilleri üzerindeki disiplin ve kontrolünü sürdürmesi daha kolay hale gelmiştir. Bu yönüyle değişiklik, parlamentonun büyüklüğünü neredeyse yarı yarıya azaltırken aynı zamanda yasama organının temsil kapasitesini ve kurumsal ağırlığını da zayıflatmıştır.[102]

---

100 Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1616–1617.

101 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 772.

102 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 173–174; Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 129.

Bunun yanı sıra, seçim sistemi muhalefet partileri aleyhine sonuç doğuracak biçimde kapsamlı şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Bu çerçevede, muhalefet partilerinin seçim sürecinde koordinasyon sağlamasını ve özellikle dar bölgelerde ortak adaylar etrafında birleşmesini güçleştiren düzenlemeler kabul edilmiştir. Önceki üç kademeli karma seçim sistemi kaldırılmış; bunun yerine 106 milletvekilinin dar bölge çoğunluk sistemiyle, 93 milletvekilinin ise kapalı ulusal parti listeleri üzerinden nispi temsil usulüyle belirlendiği iki kademeli bir sistem benimsenmiştir. Bu değişikliğin en önemli unsurlarından biri, iki turlu seçim sisteminin kaldırılmasıdır. Önceki sistemde muhalefet partileri, ilk turun ardından seçim bölgelerindeki oy dağılımını dikkate alarak koordinasyon sağlayabilmekte ve ikinci turda ortak adaylar etrafında birleşebilmekteydi. Tek turlu çoğunluk sistemine geçilmesi ise bu imkânı büyük ölçüde ortadan kaldırmış ve özellikle parçalı muhalefet yapısı karşısında Fidesz'e önemli bir seçim avantajı sağlamıştır. Ayrıca bölgesel seçim kademesinin kaldırılması ve ulusal parti listelerine dayalı yapının güçlendirilmesi, seçim sistemini önceki döneme kıyasla daha merkezi bir hale getirmiştir. Bu değişiklikler sonucunda seçim sistemi, biçimsel olarak rekabetçi niteliğini korumakla birlikte, fiilen büyük partiler ve özellikle iktidar partisi lehine işleyen bir kurumsal çerçeveye dönüşmüştür.[103]

Ayrıca, parti listelerinden milletvekili çıkarabilmek için tek başına seçime giren partiler bakımından yüzde 5 ülke barajı uygulanmaktadır. Bu oran, iki partiden oluşan ittifaklar için yüzde 10'a, üç veya daha fazla partiden oluşan seçim koalisyonları için ise yüzde 15'e yükselmektedir. Buna karşılık, Macaristan'daki ulusal azınlıkları temsil eden listeler bu barajlardan muaftır.[104] Bu düzenlemeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, seçim sistemi değişikliklerinin yalnızca teknik bir reform niteliği taşımadığı; Fidesz'in parlamentodaki üstünlüğünü sürdürmesini kolaylaştıran ve iktidar çoğunluğunun yasama organı üzerindeki etkisini pekiştiren önemli araçlardan biri olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Fidesz döneminde Macaristan Parlamentosu, biçimsel olarak yasama yetkisini kullanmaya devam etse de, işlevsel açıdan

---

103 Nikolenyi, "The Decline of the Hungarian Legislature", s. 173–174.

104 Dylan Difford, "How Do Elections Work in Hungary?", *Electoral Reform Society*, 01.04.2022, https://electoral-reform.org.uk/how-do-elections-work-in-hungary/, erişim tarihi 28.06.2026.

yürütme karşısındaki özerkliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Yasama çalışmalarının kontrol altına alınması, genel kurul müzakerelerinin sınırlandırılması, Yasama Komisyonunun merkezi konuma getirilmesi, hızlandırılmış yasama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, denetim mekanizmalarının zayıflatılması ve muhalefetin yasama faaliyetlerinin kısıtlanması ve seçim sisteminin iktidar çoğunluğunun parlamentodaki üstünlüğünü sürdürmesini kolaylaştıracak biçimde yeniden yapılandırılması, Parlamento'yu bağımsız bir yasama, müzakere ve denetim organı olmaktan uzaklaştırmıştır. Bu nedenle Parlamento, giderek başka yerlerde alınan kararları onaylayan bir "tasdik makamı" olarak nitelendirilmeye başlanmıştır.[105] Başka bir ifadeyle Parlamento, kendi başına politika üreten ve yürütmeyi denetleyen bir kurum olmaktan uzaklaşmış; yürütme tarafından şekillendirilen kararların resmiyet kazanmasını sağlayan bir organa dönüşmüştür.

IV. YARGININ KONTROL ALTINA ALINMASI VE HUKUK DEVLETİNİN ZAYIFLAMASI

Fidesz'in 2010 sonrasında iktidarını pekiştirme stratejisinin en önemli boyutlarından biri, parlamentodaki anayasal çoğunluğunu kullanarak bağımsız devlet kurumlarını yeniden şekillendirmesi olmuştur. Bu süreçte Parlamento, yalnızca yasama faaliyetinin yürütüldüğü bir kurum olmaktan çıkmış; yürütmenin siyasal hedeflerini hayata geçiren temel araçlardan biri hâline gelmiştir. Fidesz döneminde kabul edilen kanun sayısının oldukça yüksek seviyelere ulaşması ve parlamentonun zaman zaman bir "kanun fabrikası"[106] olarak nitelendirilmesi de bu durumu göstermektedir. Ancak burada asıl dikkat çekici olan husus, yasama faaliyetinin yoğunluğu değil, parlamentonun bu süreçte anlamlı bir müzakere ve denetim organı olma niteliğini büyük ölçüde kaybetmesidir. Bu nedenle Fidesz çoğunluğu, yalnızca yasama çalışmalarını veya faaliyetlerini kontrol etmekle kalmamış; aynı zamanda yargı ve anayasal denetim kurumları üzerinde yürütme lehine sonuçlar doğuran kapsamlı değişikliklerin kabul edilmesini de mümkün kılmıştır.

---

105 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 130; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1616.

106 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 138; Szente, "How Populism Destroys Political Representation", s. 1618.

Bu dönüşümün en çarpıcı örneklerinden biri Anayasa Mahkemesi olmuştur. Anayasa yargısı, yasamanın ve yürütmenin işlemlerini denetleyerek sınırlı devlet anlayışını güvence altına alan temel kurumdur. Bu nedenle iktidarı anayasal sınırlara kayıtsız hale getirmeye çalışan popülist veya çoğunlukçu hükümetler, çoğu zaman bu kurumların bağımsızlığını zayıflatmaya ya da onları siyasal çoğunluğun tercihleriyle uyumlu hâle getirmeye yönelmektedir. Macaristan'da da Anayasa Mahkemesi, 2010 sonrasında Fidesz hükümeti tarafından kabul edilen bazı yasal düzenlemeleri ve 2012 tarihli Temel Kanun'un bazı hükümlerini anayasaya aykırı bulmuştur.[107] Bu durum, Mahkemenin Fidesz çoğunluğu açısından sınırlayıcı bir kurumsal aktör olarak görülmesine yol açmıştır.

Fidesz'in sahip olduğu üçte iki parlamento çoğunluğu, Anayasa Mahkemesinin yapısının yeniden düzenlenmesini görece kolaylaştırmıştır. Bu kapsamda Mahkemenin üye sayısı 11'den 15'e çıkarılmış, üyelerin görev süresi ise dokuz yıldan on iki yıla uzatılmıştır. Böylece hem dört yeni üyenin atanması mümkün olmuş hem de yeni atanan üyelerin daha uzun süre görev yapmasının önü açılmıştır. Üyelerin Parlamento tarafından milletvekillerinin üçte iki çoğunluğuyla seçilmesi, Fidesz'in anayasal çoğunluğa sahip olduğu dönemde Mahkemenin kompozisyonunu kendi siyasal tercihleri doğrultusunda şekillendirmesine imkân tanımıştır.[108] Ayrıca, üyelerin Parlamento tarafından seçilmesi usulü korunmakla birlikte, aday belirleme sürecinde görev yapan Parlamento Seçim Komitesi'nin oluşum biçimi değiştirilmiştir. Önceki sistemde parlamentoda temsil edilen bütün siyasi partiler Komitede eşit biçimde yer alırken, yeni düzenlemeyle partilerin Komitedeki temsil oranı Parlamento'daki sandalye sayılarına bağlanmıştır. Bu değişiklik, eşit temsile dayalı yapının partiler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle zaman zaman üye seçimini tıkadığı ve boş üyeliklerin doldurulmasını güçleştirdiği gerekçesiyle savunulmuştur. Bununla birlikte, yeni temsil biçimi parlamentodaki çoğunluk partisinin aday belirleme sürecindeki ağırlığını artırmış ve Fidesz'in Anayasa Mah-

107 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 66–67.

108 *The Fundamental Law of Hungary*, madde 24; Wojciech Sadurski, "How Democracy Dies (in Poland): A Case Study of Anti-Constitutional Populist Backsliding", *SSRN Electronic Journal*, 2018, s. 13–14; Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 67.

kemesi üyelerinin belirlenmesi üzerindeki etkisini daha da güçlendirmiştir.[109]

Macaristan Anayasa Mahkemesinin mevcut 15 üyesinin tamamı Fidesz iktidarı döneminde göreve başlamıştır. Mevcut üye kompozisyonu incelendiğinde, Macaristan Anayasa Mahkemesi üyelerinin göreve başlama tarihlerinin 2014 ile 2025 arasında değiştiği ve 15 üyeden 10'unun 2020 sonrasında göreve başladığı görülmektedir. Özellikle Péter Polt, Csaba Hende ve Ákos Kozma gibi bazı üyelerin 2025 yılında göreve başlamış olması,[110] Fidesz'in Nisan 2026'da iktidarı kaybetmesinden sonra dahi Anayasa Mahkemesi üzerindeki kurumsal etkisinin uzun süre devam edebileceğini göstermektedir. Zira Macaristan'da Anayasa Mahkemesi üyeleri Parlamento tarafından on iki yıllık bir süre için seçilmektedir. Bu nedenle Fidesz döneminde şekillenen mevcut üye kompozisyonu, yalnızca anayasa yargısının kısa vadeli işleyişini değil, aynı zamanda yeni siyasal dönemde yasama ve yürütme işlemleri üzerindeki anayasal denetimin yönünü de uzun yıllar boyunca etkileme potansiyeline sahiptir.

Anayasa Mahkemesi Başkanının belirlenme usulü de bu çerçevede önem taşımaktadır. Mahkeme üyeleri gibi Mahkeme Başkanı da Parlamento tarafından seçilmektedir.[111] Anayasa değişikliği öncesinde bu yetkinin Mahkemenin kendisine ait olması,[112] yapılan değişikliğin kurumsal özerklik bakımından taşıdığı önemi artırmaktadır. Başkanın Mahkeme üyeleri tarafından değil, doğrudan Parlamento tarafından seçilmesi, Mahkemenin kendi iç işleyişi üzerindeki siyasal etkinin artmasına yol açtığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Nitekim Venedik Komisyonu da Anayasa Mahkemesi Başkanının Parlamento tarafından seçilmesini eleştirmiş ve Başkanın Mahkeme üyeleri tarafından kendi

---

109 Péter Paczolay, "Macaristan Anayasa Mahkemesi'nin Yetkilerinde Değişiklik", *Anayasa Yargısı*, 2012, C. 29, s. 371–372; Kurt, "Anayasal Düzenin Koruyuculuğundan Sıradan Bir Mahkemeye Evrilme Örneği Olarak Macaristan Anayasa Mahkemesi", s. 1755–1756.

110 The Constitutional Court of Hungary, "Current Members of the Constitutional Court", https://hunconcourt.hu/current-members/, erişim tarihi 28.06.2026.

111 The Constitutional Court of Hungary, "Organisation", https://hunconcourt.hu/organisation/, erişim tarihi 28.06.2026.

112 Kálmán Pócza/Gábor Dobos/Attila Gyulai, "The Hungarian Constitutional Court: A Constructive Partner in Constitutional Dialogue", *SSRN Electronic Journal*, 2018, s. 5, https://doi.org/10.2139/ssrn.3509893.

aralarından seçilmesini, Anayasa Mahkemesinin bağımsızlığı bakımından daha güçlü bir güvence olarak değerlendirmiştir.[113] Buna karşılık Başkan Yardımcısının mahkeme üyeleri tarafından kendi aralarından seçilmesi,[114] mahkeme içi özerkliğin sınırlı da olsa korunduğu bir alan olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Mahkeme Başkanının görev süresi dokuz yıldan on iki yıla uzatılmıştır.[115] Bununla birlikte genel tablo, Anayasa Mahkemesi üyelerinin ve başkanının belirlenmesinde mesleki yeterlilik ve kurumsal bağımsızlıktan ziyade siyasal iktidarla uyumun daha belirleyici hâle geldiği yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir.[116]

Fidesz döneminde Anayasa Mahkemesinin yalnızca üye kompozisyonu değil, yetkileri ve Mahkemeye erişim yolları da yeniden düzenlenmiştir. Macaristan'da 2012 yılına kadar uygulanan *actio popularis* yolu, herhangi bir vatandaşın kişisel, doğrudan ve güncel bir menfaat ihlali göstermeksizin bir kanunun anayasaya uygunluğunu Anayasa Mahkemesi önüne taşımasına imkân tanımaktaydı. Ancak Fidesz döneminde bu mekanizma kaldırılmış ve böylece Anayasa Mahkemesine erişim kısmi olarak daraltılmıştır.[117] Bunun yerine anayasa şikâyeti yolunun öngörülmüştür.[118] Bu değişiklik, bireylerin ve sivil toplumun

---

113 European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on Act CLI of 2011 on the Constitutional Court of Hungary*, CDL-AD(2012)009, Venedik, 15–16.06.2012, s. 4, paragraf 9.

114 The Constitutional Court of Hungary, "Organisation".

115 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 64–67.

116 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 774.

117 Szente, "The Twilight of Parliament", s. 142.

118 1 Ocak 2012'de yürürlüğe giren Macaristan Anayasası, Anayasa Mahkemesinin yetkilerini önemli ölçüde değiştirmiş; actio popularis yolunu kaldırarak bunun yerine üç farklı anayasa şikâyeti mekanizması öngörmüştür. Bununla birlikte literatürde, yeni anayasa şikâyeti sisteminin bireysel hak ihlallerine karşı daha somut bir başvuru yolu sağlamayı amaçlamasına rağmen, actio popularis'in sunduğu geniş anayasal denetim imkânını tam olarak karşılamadığı ve uygulamanın ilk döneminde önemli metodolojik sorunlar doğurduğu ileri sürülmüştür.
Daha fazla bilgi için bkz. Fruzsina Gárdos-Orosz, "The Hungarian Constitutional Court in Transition: From Actio Popularis to Constitutional Complaint", *Acta Juridica Hungarica*, 2012, C. 53, S. 4, s. 302–315, https://doi.org/10.1556/AJur.53.2012.4.3.
Venedik Komisyonu, actio popularis'in kaldırılmasının yaratabileceği boşluğu telafi etmek amacıyla, yasal düzenlemelerin yanı sıra mahkeme kararlarına

anayasal denetim sürecini harekete geçirme kapasitesini zayıflatmış; Mahkemenin siyasal iktidar üzerindeki potansiyel denetim işlevini sınırlamıştır.

Bunun yanında Anayasa Mahkemesinin konu bakımından denetim yetkileri de daraltılmıştır. Bu sınırlandırmaların en dikkat çekici örneklerinden biri, Mahkemenin bütçe, maliye ve vergi alanlarındaki denetim yetkisinin kısıtlanmasıdır.[119] Bu kapsamda 2010 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle bütçe ve vergi mevzuatı üzerindeki denetim daraltılmış; söz konusu düzenlemelerin esas bakımından denetimi yaşam ve insan onuru, kişisel verilerin korunması, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü ile Macar vatandaşlığına ilişkin haklarla sınırlandırılmıştır.[120] Bu sınırlama, 2011 tarihli Temel Kanun'un 37(4). maddesinde de korunmuş ve devlet borcunun gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde ellisini aştığı dönemlerde merkezî bütçe ve bütçenin uygulanması ile vergi ve diğer mali düzenlemeler üzerindeki anayasal denetim benzer şekilde sınırlandırılmıştır.[121] Böylece hükümetin ekonomik ve mali politikalarına ilişkin düzenlemelerin diğer anayasal hak ve ilkeler bakımından denetlenmesi önemli ölçüde daraltılmış ve yürütmenin en kritik politika alanlarından birinde anayasal fren mekanizmalarının etkisi azaltılmıştır. Mali disiplinin sağlanması bakımından ise Bütçe Konseyine önemli yetkiler tanınmış ve bu kurum bütçe alanındaki yargısal anayasal denetimin zayıflamasını kısmen telafi eden bir mekanizma olarak öngörülmüştür.[122]

Anayasal denetimin sürekliliğini zayıflatan bir diğer önemli gelişme ise 2013 tarihli Anayasa Değişikliği olmuştur. Bu değişiklikle, Ma-

---

karşı da anayasa şikâyeti yolunun tanınmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirmiştir.
Venice Commission, *Opinion on Act CLI of 2011 on the Constitutional Court of Hungary*, s. 7–8, paragraf 26.

119 Dilara Yüzer Eltimur, "Suistimalci Anayasacılık ve Uygulamaları: Macaristan ve Polonya Özelinde Değerlendirme", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2024, S. 57, s. 19; Kurt, "Anayasal Düzenin Koruyuculuğundan Sıradan Bir Mahkemeye Evrilme Örneği Olarak Macaristan Anayasa Mahkemesi", s. 1757–1760.

120 Kovács/Tóth, "Hungary's Constitutional Transformation", s. 194–195.

121 Venice Commission, *Opinion on the New Constitution of Hungary*, paragraflar 97–99, 122–124; *The Fundamental Law of Hungary*, madde 37(4).

122 Gábor Spuller, "Transformation of the Hungarian Constitutional Court: Tradition, Revolution, and (European) Prospects", *German Law Journal*, 2014, C. 15, S. 4, s. 667–668.

caristan Anayasa Mahkemesinin 1 Ocak 2012 öncesinde vermiş olduğu kararların doğrudan emsal olarak kullanılmasının önü kapatılmıştır. Her ne kadar bu kararların doğurduğu hukuki sonuçların yürürlükte kalacağı kabul edilmiş olsa da, söz konusu düzenleme Mahkemenin yıllar içinde oluşturduğu anayasal içtihat birikiminin referans değerini azaltmıştır. Bu durum, yalnızca geçmiş içtihatların etkisini sınırlamakla kalmamış; aynı zamanda anayasal denetimin kurumsal hafızasında da önemli bir kırılma meydana getirmiştir.[123]

Anayasa Mahkemesine ilişkin bu değişikliklere paralel olarak olağan yargı üzerinde de kapsamlı reformlar yapılmıştır. Bu reformların ilk dikkat çekici boyutu, hâkimlerin zorunlu emeklilik yaşının düşürülmesidir. Yeni Anayasa'nın geçici hükümleriyle olağan mahkemelerde görev yapan hâkimlerin emeklilik yaşı 70'ten 62'ye indirilmiştir. Bu düzenleme, Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanmış ve çok sayıda hâkimin erken emekliliğe zorlanmasıyla sonuçlanmıştır.[124] Böylece yargı kadrolarında önemli bir boşalma meydana gelmiş ve bu boşalan pozisyonlara yeni atamalar yapılmasının önü açılmıştır. Bu nedenle düzenleme, yalnızca teknik bir emeklilik reformu olarak değil, yargı kadrolarının yeniden şekillendirilmesini mümkün kılan siyasal sonuçları olan bir müdahale olarak değerlendirilmiştir.

Yargı üzerindeki kontrolün artırılmasında en önemli kurumsal değişikliklerden biri de yargı idaresinin merkezileştirilmesi olmuştur.

---

123 Tímea Drinóczi/Fruzsina Gárdos-Orosz/Zoltán Pozsár-Szentmiklósy, "Formal and Informal Constitutional Amendment in Hungary", *MTA Law Working Papers*, 2019, S. 18, s. 3.
Venedik Komisyonu, Anayasa Mahkemesinin geçmiş kararlarının yalnızca Mahkemenin kendisi için değil, anayasal meselelerin yorumunda bu içtihada başvuran olağan mahkemeler bakımından da önemli bir yol gösterici işlev gördüğünü belirtmiştir. Bu nedenle Komisyon, söz konusu düzenlemenin olağan mahkemeleri önceki anayasa yargısı içtihadından derhâl yoksun bırakması sebebiyle hukuki belirsizlik yaratabileceği uyarısında bulunmuştur. Bu değişiklik, aynı zamanda yürütme ve onu destekleyen parlamento çoğunluğu karşısında Anayasa Mahkemesinin önceki içtihada dayanarak denetim yapma kapasitesini zayıflatabilecek bir müdahale olarak da değerlendirilebilir.
European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary*, CDL-AD(2013)012, Venedik, 14–15.06.2013, s. 20–21, paragraflar 88–90.

124 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 64; Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 246.

1 Ocak 2012 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemelerle Macaristan'da mahkemelerin merkezi yönetim sistemi yeniden yapılandırılmış ve daha önce Ulusal Yargı Konseyine (National Judicial Council, Országos Bírói Tanács) ait olan idari yetkiler, yeni kurulan Ulusal Yargı Ofisi(National Office for the Judiciary, Országos Bírósági Hivatal), ile Ulusal Yargı Konseyi arasında paylaştırılmıştır.[125] Bu çerçevede mahkemelerin merkezi idaresi büyük ölçüde Ulusal Yargı Ofisi Başkanına bırakılmış; Ulusal Yargı Konseyine ise bu idari faaliyetleri denetleme görevi verilmiştir. Ulusal Yargı Ofisi Başkanı, önceki sistemde Ulusal Yargı Konseyi Başkanına ait olan yetkileri devralmanın yanı sıra düzenleyici işlemler yapma, karar alma ve tavsiyelerde bulunma gibi ilave yetkilerle de donatılmıştır. Her ne kadar bu yetkilerin yargı bağımsızlığı ilkesine uygun biçimde kullanılması ve denetim mekanizmalarına tabi olması öngörülmüş olsa da,[126] yargı idaresinin tek bir makam etrafında merkezileştirilmesi ciddi eleştirilere yol açmıştır.

Macaristan'da 1 Ocak 2012'de yürürlüğe giren yeni düzenlemelerle mahkemelerin merkezi idaresinin Ulusal Yargı Ofisi Başkanına bırakılması ve bu makama geniş yetkiler tanınması, Başkanlık görevine yapılan atamanın önemini artırmıştır.[127] Fidesz'in kurucu isimlerinden ve uzun

---

125 Ulusal Yargı Ofisi ile Ulusal Yargı Konseyi aynı kurum değildir. 2012'de yürürlüğe giren yeni anayasal ve yasal düzenlemelerle Ulusal Yargı Ofisi Başkanına mahkemelerin merkezi idaresine ilişkin geniş yetkiler tanınmıştır. Bu kapsamda Başkan; mahkemelerin idari işleyişi, mahkeme başkanlarının atanması, personel yönetimi, bütçe süreçleri, iş yükü dağılımı ve yargı teşkilatının organizasyonu gibi alanlarda önemli yetkilere sahip hâle gelmiştir. Özellikle başkanına tanınan bu geniş yetkiler nedeniyle kurum yoğun eleştirilere konu olmuştur. 2012–2019 yılları arasında Ulusal Yargı Ofisi Başkanlığı görevini Tünde Handó yürütmüştür. Buna karşılık Ulusal Yargı Konseyi, olağan mahkemelerin merkezi idaresini doğrudan yürütmemekte; hâkimlerden oluşan bağımsız bir denetim organı olarak Ulusal Yargı Ofisi Başkanının faaliyetlerini denetlemekte ve yargı yönetimi üzerinde dengeleyici bir işlev üstlenmektedir. Konsey ayrıca mevzuat, bütçe, eğitim, personel işlemleri, yargı etiği ve iş yükü yönetimi gibi alanlarda görüş bildirerek yargı bağımsızlığının korunmasına katkı sunmaktadır.
Ulusal Yargı Konseyi hakkında daha fazla bilgi için bkz. National Judicial Council, "Front Page", https://obt-jud.hu/en, erişim tarihi 28.06.2026.
Ulusal Yargı Ofisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. National Office for the Judiciary, "National Office for the Judiciary", https://birosag.hu/en/national-office-judiciary, erişim tarihi 28.06.2026.

126 National Office for the Judiciary, "National Office for the Judiciary".

127 National Office for the Judiciary, "National Office for the Judiciary"; Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 247.

yıllar partinin önde gelen figürlerinden biri olan József Szájer'in eşi Tünde Handó, 1 Ocak 2012'den Kasım 2019'a kadar Ulusal Yargı Ofisi Başkanı olarak görev yapmıştır.[128] Handó'nun daha sonra, 1 Ocak 2020 itibarıyla Macaristan Anayasa Mahkemesi üyeliğine atanması,[129] Fidesz döneminde yargı yönetimi ile anayasa yargısı arasındaki kadro sürekliliğine ilişkin eleştirileri güçlendirmiştir. Bu durum, aynı zamanda yargısal kurumlara yapılan atamaların siyasal bağlantılar çerçevesinde değerlendirilmesine yol açan dikkat çekici örneklerden biri olarak görülmüştür.

Fidesz'in yargı sistemini yeniden şekillendirme girişimleri bununla da sınırlı kalmamıştır. Mahkeme teşkilatı tarihsel ve kurumsal gerekçelerle yeniden düzenlenmiş, yargı idaresi Ulusal Yargı Ofisi gibi güçlü kurumlar aracılığıyla merkezileştirilmiş ve özellikle idari yargı üzerinde daha fazla kontrol kurulması hedeflenmiştir. Ancak Adalet Bakanının idari yargı üzerindeki etkisini artırmayı amaçlayan reformlar, hem ülke içinde hem de Avrupa Birliği düzeyinde yoğun eleştirilerle karşılaşmış ve 2019 yılında geri çekilmiştir.[130] Buna rağmen bu süreç, Fidesz'in yargıyı yalnızca mevcut kurumsal yapılar içinde etkilemeye çalışmadığını, aynı zamanda yargı teşkilatını yürütme lehine yeniden tasarlamaya yöneldiğini göstermektedir.

Bütün bu değişiklikler birlikte değerlendirildiğinde, Fidesz'in yalnızca yasama organı üzerindeki hâkimiyetini pekiştirmekle kalmadığı, aynı zamanda anayasal denetim ve yargı bağımsızlığı mekanizmalarını da zayıflatarak devletin denge ve denetleme sistemini kendi lehine yeniden yapılandırmaya çalıştığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesinin üye kompozisyonunun değiştirilmesi, Mahkemeye erişim yollarının daraltılması, denetim yetkisinin sınırlandırılması, geçmiş içtihatların bağlayıcılığının zayıflatılması, hâkimlerin emeklilik yaşına müdahale edilmesi ve yargı idaresinin merkezileştirilmesi aynı genel eğilimin parçalarıdır. Bu nedenle Macaristan örneğinde parlamentodaki anayasal çoğunluk, yalnızca yasama faaliyetinin değil, yürütmenin yargı üzerindeki etkisini artıran kurumsal dönüşümün de temel aracı hâline gelmiştir.

---

128 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 64.

129 The Constitutional Court of Hungary, "Tünde Handó", https://hunconcourt.hu/current-members/dr-tunde-hando/, erişim tarihi 28.06.2026.

130 Kubas, "The Predominance of Hungarian Executive Power", s. 65–66.

V. YÜRÜTME HÂKİMİYETİNİN KURUMSAL VE TOPLUMSAL BOYUTLARI

A. Kurumsal Alanın Yeniden Yapılandırılması: Medya ve Bağımsız Kurumların Yürütmeye Bağlanması

Yasama, yürütme ve yargı alanlarında gerçekleştirilen dönüşümlerin yanı sıra Fidesz iktidarı, devletin diğer bağımsız kurumları ile medya, sivil toplum, eğitim, kültür, din ve sosyal politika gibi toplumsal alanları da yeniden şekillendirmiştir.[131] Bu süreç, yalnızca hükümetin karar alma kapasitesini artırmakla sınırlı kalmamış; aynı zamanda yürütme iktidarını denetleyebilecek kurumsal ve toplumsal aktörlerin etkisini azaltarak daha geniş bir siyasal hakimiyet alanı oluşturmuştur.

Bu dönüşümün en belirgin alanlarından biri medya olmuştur. Fidesz iktidarı döneminde hükümete yakın medya kuruluşları satın alınmış, yeni medya organları kurulmuş ve medya sektörünün önemli bir bölümü doğrudan veya dolaylı biçimde hükümet yanlısı aktörlerin kontrolüne girmiştir. Daha sonra bu kuruluşların önemli bir kısmı Orta Avrupa Basın ve Medya Vakfı çatısı altında bir araya getirilmiş ve böylece hükümet yanlısı yayıncılığı destekleyen merkezi bir medya ağı oluşturulmuştur.[132] Bunun yanında, medya üzerindeki düzenleyici denetimin artırılması, hükümeti eleştiren içeriklerin sınırlandırılması ve yeni düzenlemelere uymayan medya kuruluşlarına mali ve idari yaptırımlar uygulanması, medya çoğulculuğunu zayıflatan başlıca araçlar arasında yer almıştır. Her ne kadar bazı bağımsız medya kuruluşları faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiş olsa da, bu kuruluşların parlamentodaki çalışmalara erişiminin kısıtlanması ve ekonomik baskılarla karşılaşmaları, kamuoyunu etkili biçimde bilgilendirme kapasitelerini önemli ölçüde azaltmıştır.[133]

Medya üzerindeki siyasal etkinin güçlendirilmesinde, medya sektörünü düzenleyen kurumların ve kamu hizmeti yayıncılığının yeniden yapılandırılması da önemli bir rol oynamıştır. 2010 yılında

---

131 Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 772.

132 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 94.

133 Yüzer Eltimur, "Suistimalci Anayasacılık ve Uygulamaları", s. 21–24; Ilonszki/Vajda, "How Far Can Populist Governments Go?", s. 772.

gerçekleştirilen reformlarla geniş yetkilere sahip Medya Konseyi kurulmuş; Konsey üyelerinin uzun görev süreleri ve iktidar partisinin parlamentodaki çoğunluğunun üye seçimindeki belirleyici konumu, Fidesz'in medya alanındaki düzenleyici süreçler üzerindeki etkisini artırmıştır.[134] Konseyin yayın frekanslarının tahsisi, yaptırımların uygulanması ve medya piyasasındaki birleşmelerin denetlenmesi gibi önemli yetkilere sahip olması bu etkiyi daha da güçlendirmiştir. Aynı dönemde kamu hizmeti yayıncılığı da merkezileştirilmiş; televizyon, radyo ve haber üretimine ilişkin önemli faaliyetler tek bir kurumsal yapı altında toplanmıştır. Ayrıca devlet reklamlarının hükümete yakın medya kuruluşlarına yönlendirilmesi, iktidara yakın kuruluşların ekonomik açıdan güçlenmesine, eleştirel ve bağımsız medya kuruluşlarının ise daha dezavantajlı bir konuma düşmesine katkıda bulunmuştur.[135] Böylece Fidesz'in medya üzerindeki etkisi yalnızca medya kuruluşlarının mülkiyet yapısındaki değişikliklerle sınırlı kalmamış; düzenleyici kurumlar, kamu hizmeti yayıncılığı ve ekonomik kaynakların dağılımı aracılığıyla da güçlendirilmiştir.

Fidesz'in 2010 sonrasında iktidarını uzun süre koruması, partiye devletin kilit kurumlarına kendisine yakın isimleri atama imkânı da sağlamıştır. Başsavcılık, Sayıştay, kamu yayın kuruluşları, Merkez Bankası, Cumhurbaşkanlığı makamı, Ulusal Seçim Komisyonu, Temel Haklar Komiserliği, Ulusal Yargı Ofisi, Ulusal Medya ve İletişim Kurumu ile Ulusal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Kurumu bu süreçten etkilenen başlıca kurumlardır.[136] Bu kurumlara hükümet partilerine yakın isimlerin atanması, denge ve denetim mekanizmalarının siyasallaşmasına ve yürütmenin daha geniş bir hareket alanı kazanmasına yol açmıştır. Böylece yasama çoğunluğunu ve yürütme iktidarını sınırlayabilecek kurumsal mekanizmalar büyük ölçüde etkisizleştirilmiştir.

---

134 Gábor Polyák, "Media in Hungary: Three Pillars of an Illiberal Democracy", *Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies*, ed. Eva Połońska/Charlie Beckett, Palgrave Macmillan, 2019, s. 284–289; European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on Media Legislation of Hungary*, CDL-AD(2015)015, 22.06.2015, paragraflar 62–66.

135 Attila Bátorfy/Ágnes Urbán, "State Advertising as an Instrument of Transformation of the Media Market in Hungary", *East European Politics*, 2020, C. 36, S. 1, s. 44–62.

136 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 93; Szente, "The Twilight of Parliament", s. 142–143.

B. Toplumsal Alanın Siyasal Olarak Yeniden Şekillendirilmesi

Fidesz'in kurumsal dönüşümü, aynı zamanda daha geniş bir ideolojik ve toplumsal proje ile desteklenmiştir. 2010 sonrasında parti, giderek daha belirgin biçimde illiberal, milliyetçi ve paternalist bir siyasal çizgiye yönelmiştir. Bu çizgi, özellikle göç karşıtlığı, LGBT bireylere yönelik karşıtlık, Hristiyan kimlik siyaseti, korumacılık ve ulusal egemenlik söylemi etrafında şekillenmiştir. Böylece Fidesz, liberal anayasacılığın temel değerlerini hem düşünsel hem de kurumsal düzeyde sorgulayan bir siyasal yaklaşım benimsemiştir.[137]

Bununla birlikte, Fidesz'in 2010 sonrasında halk desteğini uzun süre koruması yalnızca seçim sistemindeki avantajlar, kurumsal kontrol mekanizmaları veya siyasal manipülasyonla açıklanamaz. Parti, geniş seçmen gruplarına istikrar, milliyetçilik ve maddi güvenlik vaat eden bir söylem sunmuş; bu söylem, bazı seçmen kesimleri açısından liberal-demokratik normlara kıyasla daha somut ve ikna edici görülmüştür._Nitekim parti tercihlerine ilişkin çalışmalar, oy verme davranışının yaş, eğitim düzeyi, yerleşim yeri ve dindarlık gibi sosyo-demografik faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.[138]

Fidesz, sosyal politika, eğitim ve kültür alanlarını da siyasal desteğini pekiştirmenin önemli araçları haline getirmiştir. Sosyal politika alanında muhafazakâr, çalışma temelli ve aile odaklı bir refah anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayış çerçevesinde sosyal yardımlar, çoğu zaman toplumsal ihtiyaç temelinden ziyade, hak eden ve üretken vatandaşları ödüllendiren bir mekanizma olarak kurgulanmıştır. İşsizlik yardımlarının sınırlandırılması, sosyal desteklerin kamu çalışma programlarına bağlanması ve aile politikalarının evli ve çalışan ebeveynleri teşvik edecek biçimde düzenlenmesi bu yaklaşımın başlıca unsurlarıdır. Toplumsal cinsiyet alanında ise Fidesz, doğum oranlarını artırmayı hedefleyen ve geleneksel aile yapısını esas alan bir model geliştirmiştir. Bu modelde annelik ve kadınların bakım emeği merkeze

---

137 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 91; Enyedi, "Illiberal Conservatism", s. 498–505.

138 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 97–103.

alınmış; buna karşılık toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kurumsal yapılar zayıflatılmış ve İstanbul Sözleşmesi onaylanmamıştır.[139]

Eğitim ve kültür politikaları da Fidesz'in ideolojik yöneliminin önemli taşıyıcıları haline gelmiştir. Eğitim alanında okul özerkliği azaltılmış, merkezi ders kitabı sistemi kurulmuş, dini kurumların eğitim üzerindeki etkisi artırılmış ve yükseköğretim üzerindeki devlet denetimi güçlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyet çalışmaları programlarının yasaklanması ve üniversitelerin kamu yararı vakıfları aracılığıyla hükümete yakın aktörlerin etkisine açılması,[140] bu alandaki ideolojik dönüşümün başlıca örnekleri arasında yer almaktadır.[141]

Orban rejiminin kültür politikası, kültürel kaynakların, kurumsal pozisyonların ve sembolik referansların iktidara yakın muhafazakâr-milliyetçi aktörler lehine yeniden dağıtıldığı bir süreç olarak değerlendirilebilir.[142] Kültür alanında ise hükümet, müze, tiyatro ve sanat kurumları üzerindeki etkisini artırmış; bu kurumların yönetici kadrolarında iktidara yakın isimleri öne çıkarmıştır. Kültürel alan, milliyetçi, Hristiyan ve muhafazakâr değerler etrafında yeniden yapılandırılmış; edebiyat ve sanat alanında temel kabul edilen yazar ve eserler, daha önce geri planda kalan muhafazakâr-milliyetçi isimleri öne çıkaracak biçimde yeniden şekillendirilmiştir. Film sektörü de zamanla milliyetçi tarih anlatılarını destekleyen bir doğrultuya yönelmiştir.[143] Bu süreçte Macar Sanat Akademisi güçlendirilmiş, kültür politikalarının belirlenmesinde bu kuruma geniş bir rol tanınmış ve kültürel faaliyet-

---

139 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 95–96; Éva Fodor, *The Gender Regime of Anti-Liberal Hungary*, Palgrave Macmillan, 2022, s. 1–3, https://doi.org/10.1007/978-3-030-85312-9.
Ayrıca Macaristan'daki liberalizm karşıtı siyasal yönetim anlayışı ile bu yönetim altında şekillenen toplumsal cinsiyet rejiminin daha ayrıntılı biçimde incelenmesi bakımından Fodor'un *The Gender Regime of Anti-Liberal Hungary* başlıklı çalışmasına başvurulabilir.

140 Tímea Drinóczi, "Loyalty, Opportunism and Fear: The Forced Privatization of Hungarian Universities", *Verfassungsblog*, 05.02.2021, https://verfassungsblog.de/loyalty-opportunism-and-fear/, erişim tarihi 28.06.2026.

141 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 96–97.

142 Luca Kristóf, "Cultural Policy in an Illiberal State: A Case Study of Hungary after 2010", *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, 2017, C. 3, S. 3, s. 127–129, https://doi.org/10.17356/ieejsp.v3i3.328.

143 Enyedi/Mikola/Végh, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", s. 96–97.

lere ayrılan kamu kaynaklarının önemli bir kısmı Akademi aracılığıyla dağıtılmıştır.[144] Böylece kültür alanı, Fidesz iktidarını destekleyen ve meşrulaştıran bir zemine dönüşmüş; aynı zamanda iktidara yakın isimler için yeni kadro ve kaynak imkânları sağlayan bir alan haline gelmiştir. Bunun yanında, kültürel kurumlar üzerindeki bu kontrol, karşıt görüşlerin kamusal görünürlüğünü azaltmış ve eleştirel kültürel üretimin etkisini zayıflatmıştır.

Din alanında da benzer şekilde merkezileşme ve siyasal denetim eğilimi öne çıkmıştır. Kiliselerin statüsüne ilişkin kardinal kanunda yapılan değişiklikle, hangi dini toplulukların resmen tanınacağına karar verme yetkisi doğrudan Parlamento'ya bırakılmıştır. Bu düzenleme sonucunda yalnızca on dört kilise resmi statüye sahip olmuş; daha önce kayıtlı bulunan çok sayıda dini kuruluşun ise daha ağır koşullar altında yeniden kayıt yaptırması ya da vergi muafiyeti ve devlet destekli din okulları işletme hakkı gibi ayrıcalıklardan yoksun dini dernekler olarak faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Böylece birçok dini kuruluşun tüzel kişilik statüsü zayıflamış veya ortadan kalkmış; dini toplulukların hukuki konumu ve kamusal imkânlara erişimi büyük ölçüde siyasal iktidarın belirlediği tanınma rejimine bağlı hale gelmiştir.[145]

2015 mülteci krizi, Fidesz hükümetinin hem iç politika söylemini hem de Avrupa Birliği karşısındaki siyasal tutumunu yeniden şekillendiren önemli bir gelişme olmuştur. Fidesz, bu krizi insani bir mesele olarak ele almaktan ziyade ulusal güvenlik, sınırların korunması, toplumsal düzen ve Avrupa'nın Hristiyan kimliğinin muhafazası çerçevesinde değerlendirmiştir. Hükümetin mültecilere yönelik dışlayıcı söylemi, Avrupa Birliği'nin ortak göç ve iltica politikalarına yönelik itirazlarla birleşmiş; Orban, her üye devletin kendi göç politikasını belirleme yetkisine sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu yaklaşım, Macaristan'da sınır kontrollerinin sertleştirilmesi ve göç yönetiminin güvenlik eksenli bir anlayışla yürütülmesiyle uygulamaya geçirilmiştir.[146] Macarca hazırlanan afiş kampanyaları görünüşte mültecilere hi-

144 Ágh, "The Decline of Democracy", s. 281.
145 Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 246–247; Ágh, "The Decline of Democracy", s. 281.
146 Halmai, "A Coup Against Constitutional Democracy", s. 254.

tap etmekteyse de esasen Macar kamuoyuna yönelmiş ve hükümetin ülkeyi dış tehditlere karşı koruyan güçlü bir iktidar olduğu mesajını vermeyi amaçlamıştır. Bu söylem kısa vadede Fidesz'e siyasi destek sağlamış; ancak aynı zamanda toplumdaki yabancı karşıtı eğilimleri güçlendirmiş, Macaristan'ın Avrupa Birliği içindeki konumunu tartışmalı hale getirmiş ve ülkenin yapısal ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunlarının geri planda kalmasına hizmet etmiştir.[147]

Ekonomik alanda da benzer bir merkezileşme eğilimi gözlemlenmiştir. Fidesz, özellikle iktidarının ilk dönemlerinde hükümete yakın iş çevrelerinin Avrupa Birliği fonları ve kamu ihaleleri aracılığıyla güç kazanmasına imkân sağlamıştır. Sonraki dönemlerde ise bu ilişkiler daha merkezi ve koordineli bir yapıya kavuşmuştur. Hükümet etrafında şekillenen bu model, ekonomik aktörlerle hükümet arasındaki ilişkilerin daha yakından yönlendirilmesine imkân tanımıştır. Böylece Macar ekonomisinde devletin yönlendirici rolünün arttığı ve siyasal iktidara yakın ekonomik aktörlerin daha avantajlı bir konum elde ettiği bir yapı belirginleşmiştir.[148]

Covid-19 süreci ise kriz koşullarında yürütme yetkilerinin genişlemesi bakımından dikkat çekici bir örnek oluşturmuştur. Orban hükümeti, salgınla mücadele gerekçesiyle yürütmeye geniş bir hareket alanı tanıyan düzenlemeler kabul etmiştir. Bu tedbirler biçimsel olarak parlamenter usuller içinde kabul edilmiş olsa da, sürelerinin belirsizliği ve muhalif sesler üzerinde baskı oluşturabilecek nitelikleri nedeniyle eleştirilmiştir. Bu yönüyle Covid-19 dönemi, Fidesz iktidarı altında kriz yönetiminin yürütme gücünü artıran ve demokratik denetim mekanizmalarını zayıflatma potansiyeli taşıyan bir sürece dönüşebildiğini göstermiştir.[149]

Sonuç olarak Fidesz, parlamentodaki üstünlüğünü yalnızca yasama faaliyetlerini yönlendirmek için değil, devletin temel kurumlarını ve toplumsal alanları yeniden şekillendirmek için de kullanmıştır. Medya, bağımsız denetim kurumları, seçim sistemi, eğitim, kültür, din, sosyal politika ve ekonomi alanlarında yapılan düzenlemeler, yü-

147 Ágh, "The Decline of Democracy", s. 283–284.

148 Ágh, "The Decline of Democracy", s. 284; Kristóf, "Cultural Policy in an Illiberal State", s. 129; Miklós Sebők/Jasper Simons, "How Orbán Won? Neoliberal Disenchantment and the Grand Strategy of Financial Nationalism to Reconstruct Capitalism and Regain Autonomy", *Socio-Economic Review*, 2022, C. 20, S. 4, s. 1638.

149 Ponczek, "What Can We Do About Poland and Hungary?", s. 5.

rütme hakimiyetinin kurumsallaşmasına hizmet etmiştir. Bu model, Macaristan'da demokratik gerilemeyi derinleştirirken ülkenin Avrupa Birliği ile ilişkilerini de sürekli bir gerilim alanına dönüştürmüştür. Orban yönetimi ise bu çatışmalı ilişkiyi, Avrupa Birliği'nin müdahalelerine karşı ulusal egemenliği savunan bir siyasal mücadele olarak sunmuştur.[150] Bu nedenle Fidesz dönemi Macaristan örneği, yalnızca kurumların ele geçirilmesini değil, aynı zamanda toplumsal alanın iktidar lehine yeniden örgütlenmesini de gösteren kapsamlı bir demokratik gerileme örneği olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Bu çalışma, Fidesz döneminde Macaristan'da yaşanan demokratik gerilemenin yalnızca belirli kurumların zayıflatılmasıyla sınırlı olmadığını; anayasal çoğunluğun sistematik biçimde kullanılması yoluyla yürütme hakimiyetinin devletin kurumsal yapısına, siyasal rekabet alanına ve toplumsal yaşamın farklı boyutlarına yayıldığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte çalışmada anayasal çoğunluk, demokratik gerileme ve yürütme hâkimiyeti birbirinin yerine kullanılabilecek kavramlar olarak değerlendirilmemiştir. Demokratik gerileme, demokratik kurumların ve güvencelerin zaman içerisinde zayıfladığı genel süreci; anayasal çoğunluk, belirli koşullarda bu dönüşümün gerçekleştirilmesini mümkün kılan anayasal ve siyasal kapasiteyi; yürütme hâkimiyeti ise yasama, yargı ve diğer denetim kurumlarının özerkliğindeki zayıflamayla birlikte siyasal ve kurumsal karar alma gücünün yürütmede yoğunlaşmasını ifade etmektedir.

Bu nedenle Fidesz–KDNP ittifakının 2010 sonrasında sahip olduğu üçte iki parlamento çoğunluğu, tek başına demokratik gerilemenin göstergesi olarak değerlendirilemez. Anayasal çoğunluk, demokratik anayasal düzen içerisinde meşru ve gerekli reformların gerçekleştirilmesine de hizmet edebilir. Macaristan örneğini ayırt edici kılan husus, söz konusu çoğunluğun anayasal sınırlamaların, denge ve denetim mekanizmalarının, anayasal kurumların oluşum ve atama usullerinin ve siyasal rekabetin kurallarının birlikte yeniden yapılandırılmasında kullanılmasıdır. Böylece demokratik usullerle elde edilen üçte iki çoğunluk, zaman içerisinde liberal demokrasinin temel güvencelerini

150 Ágh, "The Decline of Democracy", s. 282.

koruyan mekanizmaları yeniden şekillendirmek, sınırlandırmak veya etkisizleştirmek için kullanılan güçlü bir anayasal ve siyasal kapasiteye dönüşmüştür.

Macaristan örneği, demokratik gerilemenin her zaman açık ve ani bir rejim kopuşu şeklinde gerçekleşmediğini göstermektedir. Aksine, bu süreç çoğu zaman anayasa değişiklikleri, seçim sistemi reformları, parlamento içtüzüğü düzenlemeleri, yargı teşkilatının yeniden yapılandırılması, bağımsız kurumlara yapılan atamalar ve medya alanının dönüştürülmesi gibi hukuki ve kurumsal araçlar üzerinden ilerlemektedir. Fidesz döneminde Parlamento biçimsel olarak varlığını ve yasama yetkisini sürdürmüş; seçimler düzenli olarak yapılmış; yargı organları ve bağımsız kurumlar kurumsal olarak ortadan kaldırılmamıştır. Ancak bu kurumların yürütmeyi denetleme, iktidarı sınırlama ve siyasal rekabeti eşit koşullarda güvence altına alma kapasiteleri önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Bu nedenle Macaristan deneyimi, demokratik kurumların varlığını sürdürmesinin tek başına demokratik işleyişi güvence altına almadığını açık biçimde göstermektedir.

Çalışmada ele alınan ilk boyut, Fidesz'in anayasal çoğunluğunu çoğunlukçu bir kurumsal dönüşüm için kullanmasıdır. Yeni Anayasa'nın muhalefetin desteği olmaksızın ve sınırlı bir müzakere süreci içinde kabul edilmesi, kardinal kanunlar aracılığıyla temel politika tercihlerini gelecekteki hükümetler bakımından değiştirilmesi güç hale getirmesi ve parti merkezileşmesiyle birleşen lider odaklı yönetim anlayışı, yürütme hakimiyetinin anayasal temelini oluşturmuştur. Bu süreçte parlamenter sistem biçimsel olarak korunmuş olsa da, sistemin işleyişi giderek başbakan merkezli, disiplinli parti çoğunluğuna dayanan ve yürütmenin siyasal hedeflerini önceleyen bir yapıya dönüşmüştür.

İkinci olarak, yasama sürecinde yapılan değişiklikler parlamentonun yürütme karşısındaki özerkliğini ciddi biçimde zayıflatmıştır. Bireysel milletvekili tekliflerinin stratejik kullanımı, hızlandırılmış yasama usulleri, torba kanunlar, genel kurul müzakerelerinin sınırlandırılması, Yasama Komisyonunun merkezi hale gelmesi ve muhalefetin denetim araçlarının etkisizleştirilmesi, Parlamento'yu giderek yürütme tarafından belirlenen kararları onaylayan bir kuruma dönüştürmüştür. Böylece Parlamento, demokratik temsilin ve kamusal müzakerenin merkezi olmaktan uzaklaşmış; yürütme politikalarının yasalaştırılmasını sağlayan işlevsel bir mekanizma haline gelmiştir.

Üçüncü olarak, yargı ve hukuk devleti alanında yapılan düzenlemeler, siyasal iktidarın anayasal sınırlar içinde tutulmasını sağlayan kurumsal güvenceleri zayıflatmıştır. Anayasa Mahkemesinin üye sayısının artırılması, üyelerin görev süresinin uzatılması, Mahkemenin yetki alanının özellikle bütçe ve mali konularda sınırlandırılması, actio popularis mekanizmasının kaldırılması ve 2012 öncesi Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı emsal değerinin ortadan kaldırılması, anayasal denetimin etkinliğini azaltmıştır. Benzer biçimde, yargı idaresinin Ulusal Yargı Ofisi etrafında merkezileştirilmesi ve yargı teşkilatının yeniden düzenlenmesi, yargı bağımsızlığı üzerinde yürütme lehine sonuçlar doğurmuştur. Bu gelişmeler, hukuk devletinin yalnızca normatif düzeyde değil, kurumsal işleyiş bakımından da zayıfladığını göstermektedir.

Dördüncü olarak, Fidesz döneminde yürütme hakimiyeti yalnızca devlet kurumlarıyla sınırlı kalmamış; medya, sivil toplum, seçim sistemi, eğitim, kültür, din, sosyal politika ve ekonomi gibi alanlara da yayılmıştır. Hükümete yakın medya ağlarının güçlendirilmesi, bağımsız kurumlara iktidara yakın isimlerin atanması, seçim sisteminin iktidar partisi lehine yeniden tasarlanması, kültürel ve eğitimsel alanların milliyetçi-muhafazakâr bir çerçevede düzenlenmesi ve ekonomik kaynakların hükümete yakın aktörler lehine dağıtılması, demokratik gerilemenin toplumsal boyutunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle Fidesz deneyimi, yalnızca devlet kurumlarının ele geçirilmesi değil, aynı zamanda kamusal alanın ve toplumsal ilişkilerin iktidar lehine yeniden örgütlenmesi anlamına gelmektedir.

Bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Macaristan'daki dönüşümün çalışmanın başında yürütme hâkimiyetinin tespiti için ortaya konulan kriterlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Parlamentonun yasama sürecindeki özerk kapasitesinin zayıflaması, parlamenter denetim ve hesap sorma imkânlarının azalması, yargısal ve diğer bağımsız kurumların özerkliğinin gerilemesi, muhalefetin etkili siyasal faaliyet alanının daralması ve bütün bu değişikliklerin birbirini tamamlayan giderek artan bir güç yoğunlaşmasına dönüşmesi, Fidesz dönemini olağan bir güçlü çoğunluk hükümetinden ayırmaktadır. Dolayısıyla sorun, yürütmenin yalnızca güçlü olması değil, bu güçlenmenin diğer anayasal aktörlerin yürütmeyi denetleme, sınırlama ve ona alternatif oluşturma kapasitelerinin zayıflaması pahasına gerçekleşmiş olmasıdır.

Bu bakımdan Macaristan deneyimi, demokratik gerileme literatürü açısından iki temel sonuç ortaya koymaktadır. İlk olarak, anayasal çoğunluk demokratik meşruiyetin kaynağı olmakla birlikte, liberal anayasacılığın sınırlandırıcı ilkelerinden koparıldığında yürütme hakimiyetini kurumsallaştıran güçlü bir araca dönüşebilir. İkinci olarak, demokratik gerilemenin tersine çevrilmesi, yalnızca iktidar değişikliğiyle değil, çoğulculuğu, hukuk devletini, kuvvetler ayrılığını ve kurumsal özerkliği yeniden inşa eden uzun vadeli bir demokratikleşme süreciyle mümkündür. Bu nedenle Fidesz dönemi Macaristan örneği, zayıf demokrasilerde çoğunlukçu anayasal siyaset ile yürütme hakimiyeti arasındaki ilişkiyi anlamak bakımından son derece öğretici bir örnek sunmaktadır.

Nisan 2026 seçimlerinde Fidesz'in iktidarı kaybetmesi, Macaristan açısından önemli bir siyasal dönüm noktasıdır. Ancak bu değişim, demokratik gerileme sürecinin yarattığı kurumsal tahribatın kendiliğinden ortadan kalkacağı anlamına gelmemektedir. Yaklaşık on altı yıl boyunca anayasal, kurumsal ve toplumsal düzeyde inşa edilen yürütme merkezli model, yalnızca seçim sonucu ile aşılabilecek geçici bir siyasal sapma değildir. Bu nedenle Fidesz sonrası dönemin başarısı, devlet kurumlarının bağımsızlığının yeniden tesis edilmesine, parlamentonun müzakere ve denetim kapasitesinin güçlendirilmesine, yargı bağımsızlığının güvence altına alınmasına, medya çoğulculuğunun korunmasına ve siyasal rekabetin adil koşullara kavuşturulmasına bağlı olacaktır.

Karşılaştırmalı siyaset literatürü de otoriter eğilimler gösteren veya uzun süre iktidarda kalan güçlü partilerin seçim yenilgilerinin her zaman kalıcı demokratikleşmeyle sonuçlanmadığını göstermektedir. Demokratik kurumların yeniden güçlendirilememesi, ekonomik ve siyasal istikrarın sağlanamaması veya yeni iktidarın toplumsal beklentileri karşılayamaması durumunda eski iktidar partilerinin yeniden güç kazanması mümkündür. Bu açıdan bakıldığında Fidesz'in Macaristan siyasetindeki etkisinin tamamen sona erdiğini söylemek için henüz erkendir. Nitekim parti, Nisan 2026 seçimlerinde oyların %38,61'ini alarak parlamentoda önemli bir temsil gücünü korumuştur. Bu durum, Fidesz'in gelecekte yeniden iktidara gelme ihtimalinin göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir.

Fidesz deneyiminin bir diğer önemi ise yeni iktidar açısından taşıdığı uyarıcı niteliktir. 2026 seçimlerini kazanan Tisza Partisi'nin lideri Péter Magyar, uzun yıllar boyunca Fidesz çevrelerinde yer al-

mış ve çeşitli kamu kurumlarında görev yapmış bir bürokrat ve yöneticidir. Magyar, 2024 yılında Orban yönetimine karşı muhalif bir hareket başlatmış, daha sonra Tisza Partisi'nin liderliğini üstlenerek partiyi Macaristan'ın en önemli muhalefet gücü hâline getirmiştir.[151] Bu durum, iktidar değişiminin aynı zamanda siyasal elitlerin dönüşümü meselesini de gündeme getirdiğini göstermektedir. Bu nedenle Macaristan'ın geleceği bakımından belirleyici olan yalnızca iktidarın el değiştirmesi değil, yeni iktidarın devlet kurumlarıyla kuracağı ilişkinin niteliğidir. Özellikle zayıf demokrasilerde sıklıkla gözlemlenen güçlü lider olgusu dikkate alındığında, Péter Magyar'ın liderlik anlayışı, parti içi demokrasiye yaklaşımı ve devlet kurumlarının özerkliğine göstereceği saygı, Macaristan'ın demokratik geleceği açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda asıl mesele yalnızca Fidesz sonrası dönemin başlaması değil, gelecekte herhangi bir siyasal aktörün benzer şekilde kurumsal gücü merkezileştirmesini engelleyebilecek anayasal ve kurumsal güvencelerin oluşturulabilmesidir.

Kaynakça

Kitaplar

Anayurt Ömer, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2023.

Enyedi Zsolt/Mikola Bálint/Végh Zsuzsanna, "Hungary's Illiberal Transformation under Fidesz", *Mapping Illiberalism in Europe: Comparative Country Perspectives*, ed. Végh Zsuzsanna, The German Marshall Fund of the United States, 2026, https://www.authlib.eu/country-paper-hungary/, erişim tarihi 28.06.2026.

Enyedi Zsolt/Tóka Gábor, "The Only Game in Town: Party Politics in Hungary", *Party Politics in New Democracies*, ed. Webb Paul/White Stephen, Oxford University Press, 2007, s. 149–150.

Fodor Éva, *The Gender Regime of Anti-Liberal Hungary*, Palgrave Macmillan, 2022, https://doi.org/10.1007/978-3-030-85312-9.

Gözler Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 16. baskı, Ekin Yayınevi, 2024.

Halmai Gábor, "A Coup Against Constitutional Democracy: The Case of Hungary", *Constitutional Democracy in Crisis?*, ed. Graber Mark A./Levinson Sanford/Tushnet Mark, Oxford University Press, 2018, s. 243–256.

Kam Christopher J., *Party Discipline and Parliamentary Politics*, Cambridge University Press, 2009.

[151] BBC News, "Péter Magyar, the Former Orban Ally Heading for Power in Hungary", 09.04.2026, https://www.bbc.com/news/articles/c78l7vyylgqo, erişim tarihi 28.06.2026.

Kovács Balázs Áron vd., "Hungary", *Nations in Transit 2015*, Freedom House, 2015, https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2015, erişim tarihi 28.08.2026.

Mudde Cas/Rovira Kaltwasser Cristóbal, *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2017.

Müller Jan-Werner, *What Is Populism?*, University of Pennsylvania Press, 2016.

Nikolenyi Csaba, "The Decline of the Hungarian Legislature since 2010", *Legislative Decline in the 21st Century: A Comparative Perspective*, ed. Khmelko Irina/Stapenhurst Rick/Mezey Michael L., Routledge, 2020, s. 170–177.

Oğuz Mustafa Cem, "Popülizm, Otoriterleşme ve Parlamentosuzlaşma: Rusya, Macaristan ve Polonya", *Reflections on International Relations & Politics & History & Law*, ed. Kenar Nesrin/Amour Philipp O., IJOPEC Publication, 2019, s. 73–74.

Özbudun Ergun, *Anayasalcılık ve Demokrasi*, Yetkin Yayınları, 2019.

Özbudun Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, 23. baskı, Yetkin Yayınları, 2023.

Polyák Gábor, "Media in Hungary: Three Pillars of an Illiberal Democracy", *Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies*, ed. Eva Połońska/Charlie Beckett, Palgrave Macmillan, 2019, s. 279.

Sitter Nick, "Absolute Power? Hungary Twenty Years after the Fall of Communism", *20 Years Since the Fall of the Berlin Wall: Transitions, State Break-Up and Democratic Politics in Central Europe and Germany*, ed. Bakke Elisabeth/Peters Ingo, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2011, s. 249–269.

Várnagy Réka/Ilonszki Gabriella, "Hungary: The De(con)struction of Parliamentary Opposition", *Opposition Parties in European Legislatures: Conflict or Consensus?*, ed. De Giorgi Elisabetta/Ilonszki Gabriella, Routledge, 2018.

Makaleler

Ádám Zoltán, "Explaining Orbán: A Political Transaction Cost Theory of Authoritarian Populism", *Problems of Post-Communism*, 2019, C. 66, S. 6, s. 385–401.

Ágh Attila, "De-Europeanization and De-Democratization Trends in ECE: From the Potemkin Democracy to the Elected Autocracy in Hungary", *Journal of Comparative Politics*, 2015, C. 8, S. 2, s. 4–26.

Ágh Attila, "The Decline of Democracy in East-Central Europe: Hungary as the Worst-Case Scenario", *Problems of Post-Communism*, 2016, C. 63, S. 5–6, s. 279–284.

Bánkuti Miklós/Halmai Gábor/Scheppele Kim Lane, "Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution", *Journal of Democracy*, 2012, C. 23, S. 3, s. 138–146.

Bárd Petra/Pech Laurent, "How to Build and Consolidate a Partly Free Pseudo Democracy by Constitutional Means in Three Steps: The 'Hungarian Model'", Working Paper No. 4, Ekim 2019.

Bátorfy Attila/Urbán Ágnes, "State Advertising as an Instrument of Transformation of the Media Market in Hungary", *East European Politics*, 2020, C. 36, S. 1, s. 44–62.

Bermeo Nancy, "On Democratic Backsliding", *Journal of Democracy*, 2016, C. 27, S. 1, s. 5–14.

Bhatia Udit, "Cracking the Whip: The Deliberative Costs of Strict Party Discipline", *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 2020, C. 23, S. 2, s. 255–264.

Bogaards Matthijs, "De-Democratization in Hungary: Diffusely Defective Democracy", *Democratization*, 2018, C. 25, S. 8, s. 1481–1499.

Drinóczi Tímea/Bień-Kacała Agnieszka, "Illiberal Constitutionalism: The Case of Hungary and Poland", *German Law Journal*, 2019, C. 20, S. 8, s. 1140–1166.

Drinóczi Tímea/Gárdos-Orosz Fruzsina/Pozsár-Szentmiklósy Zoltán, "Formal and Informal Constitutional Amendment in Hungary", *MTA Law Working Papers*, 2019, S. 18, s. 3.

Enyedi Zsolt, "Illiberal Conservatism, Civilisationalist Ethnocentrism, and Paternalist Populism in Orbán's Hungary", *Contemporary Politics*, 2024, C. 30, S. 4, s. 494–505.

Enyedi Zsolt, "Organizing a Subcultural Party in Eastern Europe: The Case of the Hungarian Christian Democrats", *Party Politics*, 1996, C. 2, S. 3, s. 377–396.

Gárdos-Orosz Fruzsina, "The Hungarian Constitutional Court in Transition: From Actio Popularis to Constitutional Complaint", *Acta Juridica Hungarica*, 2012, C. 53, S. 4, s. 302–315, https://doi.org/10.1556/AJur.53.2012.4.3.

Halmai Gábor, "Populism, Authoritarianism and Constitutionalism", *German Law Journal*, 2019, C. 20, S. 3, s. 296–313.

Ilonszki Gabriella/Vajda Adrienn, "How Far Can Populist Governments Go? The Impact of the Populist Government on the Hungarian Parliament", *Parliamentary Affairs*, 2021, C. 74, S. 4, s. 772–782.

Kazai Viktor Zoltán, "The Instrumentalization of Parliamentary Legislation and its Possible Remedies: Lessons from Hungary", *Jus Politicum*, 2019, S. 23, s. 237–256.

Kazai Viktor Zoltán, "The Misuse of the Legislative Process as Part of the Illiberal Toolkit: The Case of Hungary", *The Theory and Practice of Legislation*, 2021, C. 9, S. 3, s. 295–316.

Khaitan Tarunabh, "Killing a Constitution with a Thousand Cuts: Executive Aggrandizement and Party-State Fusion in India", *Law & Ethics of Human Rights*, 2020, C. 14, S. 1, s. 2–35.

Kovács Kriszta/Tóth Gábor Attila, "Hungary's Constitutional Transformation", *European Constitutional Law Review*, 2011, C. 7, S. 2, s. 183–203.

Krekó Péter/Enyedi Zsolt, "Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism", *Journal of Democracy*, 2018, C. 29, S. 3, s. 42.

Kristóf Luca, "Cultural Policy in an Illiberal State: A Case Study of Hungary after 2010", *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, 2017, C. 3, S. 3, s. 127–129, https://doi.org/10.17356/ieejsp.v3i3.328.

Kubas Sebastian, "Illiberal Democracy in the Comparative Analysis of Hungary and Poland", *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, 2022, C. 2, S. 66, s. 255.

Kubas Sebastian, "The Predominance of Hungarian Executive Power over the Legislative and Judiciary Authorities from the Perspective of Illiberal Democracy (2010–2021): A Neo-Institutional Approach", *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio M, Balcaniensis et Carpathiensis*, 2023, C. 8, s. 49–67.

Kurt Taha, "Anayasal Düzenin Koruyuculuğundan Sıradan Bir Mahkemeye Evrilme Örneği Olarak Macaristan Anayasa Mahkemesi", *SÜHFD*, 2023, C. 31, S. 4, s. 1729–1777.

Mazza Mauro, "The Hungarian Fundamental Law, the New Cardinal Laws and European Concerns", *Acta Juridica Hungarica*, 2013, C. 54, S. 2, s. 140.

Merkel Wolfgang, "Embedded and Defective Democracies", *Democratization*, 2004, C. 11, S. 5, s. 33–58.

Metz Rudolf/Várnagy Réka, "'Mass,' 'Movement,' 'Personal,' or 'Cartel' Party? Fidesz's Hybrid Organisational Strategy", *Politics and Governance*, 2021, C. 9, S. 4, s. 317–319.

Mudde Cas, "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, 2004, C. 39, S. 4, s. 541.

Paczolay Péter, "Macaristan Anayasa Mahkemesi'nin Yetkilerinde Değişiklik", *Anayasa Yargısı*, 2012, C. 29, s. 371–372.

Pócza Kálmán/Dobos Gábor/Gyulai Attila, "The Hungarian Constitutional Court: A Constructive Partner in Constitutional Dialogue", *SSRN Electronic Journal*, 2018, s. 5, https://doi.org/10.2139/ssrn.3509893.

Rehmert Jochen, "Party Membership, Pre-Parliamentary Socialization and Party Cohesion", *Party Politics*, 2022, C. 28, S. 6, s. 1081–1093.

Russell Meg/Gover Daniel/Wollter Kristina, "Does the Executive Dominate the Westminster Legislative Process?: Six Reasons for Doubt", *Parliamentary Affairs*, 2016, C. 69, S. 2, s. 286–308.

Sadurski Wojciech, "How Democracy Dies (in Poland): A Case Study of Anti-Constitutional Populist Backsliding", *SSRN Electronic Journal*, 2018, s. 13–14.

Sebők Miklós/Simons Jasper, "How Orbán Won? Neoliberal Disenchantment and the Grand Strategy of Financial Nationalism to Reconstruct Capitalism and Regain Autonomy", *Socio-Economic Review*, 2022, C. 20, S. 4, s. 1638.

Spuller Gábor, "Transformation of the Hungarian Constitutional Court: Tradition, Revolution, and (European) Prospects", *German Law Journal*, 2014, C. 15, S. 4, s. 637.

Szente Zoltán, "How Populism Destroys Political Representation: (Anti-)Parliamentary Reforms in Hungary after 2010", *DPCE Online*, 2019, C. 39, S. 2, s. 1611–1618, https://doi.org/10.57660/dpceonline.2019.748.

Szente Zoltán, "The Twilight of Parliament: Parliamentary Law and Practice in Hungary in Populist Times", *International Journal of Parliamentary Studies*, 2021, C. 1, s. 127–145.

Szentgáli-Tóth Boldizsár, "Some Constitutional Dimensions of Legislation with Supermajority in an Illiberal Context: What Might Be Learnt from the Case of Hungary?", *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences*, 2025, C. 5, S. 2, s. 37.

Szymański Adam, "De-Democratization: The Case of Hungary in a Comparative Perspective", *PS: Political Science & Politics*, 2019, C. 52, S. 2, s. 272–273.

Tanács-Mandák Fanni, "The Hungarian Governments in the Decade of Crises (2015–2024)", *Frontiers in Political Science*, 2025, C. 7, s. 11–12.

Tanács-Mandák Fanni, "The Hungarian Parliament in the Shadow of Crisis (2015–2023)", *Proceedings of the Central and Eastern European eDem and eGov Days 2024*, ACM, 2024, s. 269.

Wagner Franziska/Enyedi Zsolt, "They can do it. Positive Authoritarianism in Poland and Hungary", *Frontiers in Political Science*, 2024, C. 6, s. 5–9.

Waldner David/Lust Ellen, "Unwelcome Change: Coming to Terms with Democratic Backsliding", *Annual Review of Political Science*, 2018, C. 21, s. 95.

Yüzer Eltimur Dilara, "Suistimalci Anayasacılık ve Uygulamaları: Macaristan ve Polonya Özelinde Değerlendirme", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2024, S. 57, s. 19–24.

İnternet Kaynakları

Arato Andrew, "Orbán's (Counter-)Revolution of the Voting Booth and How it was Made Possible", *Verfassungsblog*, 16.04.2011, https://verfassungsblog.de/orbns-counter-revolution-voting-booth/, erişim tarihi 14.08.2026.

Az Alkotmány 2010. július 5-i módosítása a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról 05.07.2010, § 2(2), *Nemzeti Jogszabálytár*, https://njt.jog.gov.hu/jogszabaly/2010-20102-AM-00, erişim tarihi 14.08.2026.

BBC News, "Péter Magyar, the Former Orban Ally Heading for Power in Hungary", 09.04.2026, https://www.bbc.com/news/articles/c78l7vyylgqo, erişim tarihi 28.06.2026.

Difford Dylan, "How Do Elections Work in Hungary?", *Electoral Reform Society*, 01.04.2022, https://electoral-reform.org.uk/how-do-elections-work-in-hungary/, erişim tarihi 28.06.2026.

Drinóczi Tímea, "Loyalty, Opportunism and Fear: The Forced Privatization of Hungarian Universities", *Verfassungsblog*, 05.02.2021, https://verfassungsblog.de/loyalty-opportunism-and-fear/, erişim tarihi 28.06.2026.

Fella Stefano, "Hungary: Developments under Viktor Orbán and the 2026 Parliamentary Election", *House of Commons Library*, 29.04.2026, https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10612/, erişim tarihi 28.06.2026.

Freedom House, "After the Election: Revitalizing Hungarian Democracy, and Lessons from the Opposition Victory", 28.04.2026, https://freedomhouse.org/article/after-election-revitalizing-hungarian-democracy-and-lessons-opposition-victory, erişim tarihi 28.06.2026.

Inter-Parliamentary Union, "Hungary Parliamentary Chamber: Országgyülés: Elections Held in 1998", *PARLINE Database on National Parliaments*, http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2141_98.htm, erişim tarihi 28.06.2026.

Inter-Parliamentary Union (IPU), "Hungary – National Assembly, Election of 12 April 2026", *IPU Parline*, https://data.ipu.org/parliament/HU/HU-LC01/election/HU-LC01-E20260412/, erişim tarihi 28.08.2026.

Levy Helen, "Peter Magyar Wins a Landslide Victory in the Hungarian General Election and Ushers in a New Era", *Robert Schuman Foundation*, 14.04.2026, https://www.robert-schuman.eu/en/monitor/6785-peter-magyar-wins-a-landslide-victory-in-the-hungarian-general-election-and-ushers-in-a-new-era, erişim tarihi 28.06.2026.

National Judicial Council, "Front Page", https://obt-jud.hu/en, erişim tarihi 28.06.2026.

National Office for the Judiciary, "National Office for the Judiciary", https://birosag.hu/en/national-office-judiciary, erişim tarihi 28.06.2026.

Orbán Viktor, "Prime Minister Viktor Orbán's Speech at the 25th Bálványos Summer Free University and Student Camp", 26.07.2014, https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2016/01/discurso-viktor-orban.pdf, erişim tarihi 28.06.2026.

Ponczek Cordelia Buchanan, "What Can We Do About Poland and Hungary?", *Center for European Policy Analysis*, 2021, https://cepa.org/comprehensive-reports/what-can-we-do-about-poland-and-hungary/, erişim tarihi 26.05.2026.

The Constitutional Court of Hungary, "Current Members of the Constitutional Court", https://hunconcourt.hu/current-members/, erişim tarihi 28.06.2026.

The Constitutional Court of Hungary, "Organisation", https://hunconcourt.hu/organisation/, erişim tarihi 28.06.2026.

The Constitutional Court of Hungary, "Tünde Handó", https://hunconcourt.hu/current-members/dr-tunde-hando/, erişim tarihi 28.06.2026.

The Fundamental Law of Hungary, https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016, erişim tarihi 28.06.2026.

V-Dem Institute, "Country Graph", *Varieties of Democracy (V-Dem)*, https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/, erişim tarihi 28.06.2026.

Uluslararası Raporlar

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on Act CLI of 2011 on the Constitutional Court of Hungary*, CDL-AD(2012)009, Venedik, 15–16.06.2012.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on Media Legislation of Hungary*, CDL-AD(2015)015, 22.06.2015.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary*, CDL-AD(2013)012, Venedik, 14–15.06.2013.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Opinion on the New Constitution of Hungary*, Opinion No. 621/2011, CDL-AD(2011)016, 20.06.2011.

European Parliament, "Resolution of 5 July 2011 on the Revised Hungarian Constitution", P7_TA(2011)0315.

European Parliament, "The Situation in Hungary", 12.09.2018 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı, P8_TA(2018)0340, 2017/2131(INL), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_EN.html, erişim tarihi 28.06.2026.

Nord Marina/Altman David/Angiolillo Fabio/Fernandes Tiago/Good God Ana/Lindberg Staffan I., *Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped?*, V-Dem Institute, University of Gothenburg, 2025.